

กิเลสย่อนศร

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เอ้า ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟังธรรม นั่งกำหนดสติไว้ที่ตัวเฉย ๆ เสียงธรรมจะเข้ามาล่อมใจเราเอง ตั้งสติไว้เสียงจะเข้ามาเอง เราอยู่กับบ้านของเรา เราเฝ้าบ้านของเราเห็นไหม เรายังรักษาบ้านของเรา ใครเข้าใครออกเราจะรู้จักนะ ถ้าเราอยากรู้อยากเห็น เราพยายามจะรับรู้ให้ได้มากที่สุดเห็นไหม เนี่ยมันส่งออกไปข้างนอก เราส่งออกไปข้างนอก ได้ยินเสียงได้รับรู้อยู่แต่ไม่ตั้งใจหรอก เราตั้งสติไว้ เสียงนี้จะมาเข้ามาถึงเราเอง ในบ้านเรามีเจ้าเรือนเห็นไหม ฝิเรือนมันคงนะ ฝิป่าไม่เข้ามาอาศัย ฝิเรือนนะปล่อยให้มันแคว้งคว้างของมัน แล้วฝิป่าจะเข้ามาอาศัย

นี่ฟังธรรมเห็นไหม ฟังธรรมตั้งสติไว้ เว้นไว้แต่เราภาวนาของเราโดยเฉพาะเห็นไหม ถ้าเราเปิดเทพฟัง เปิดวิทยุฟังเห็นไหม เสียงนั้นแทนพุทโธได้ เสียงของครูบาอาจารย์ เสียงธรรมนั้นแทนพุทโธได้นะ แต่ถ้าเราปฏิบัติโดยเฉพาะของเราเนี่ย เราต้องกำหนดเห็นไหม เพราะเรากำหนดสติไว้เฉย ๆ แล้วฟังนั้นนะฝิเรือน เนี่ยตัวจิตเรามีอยู่ ตัวสติรับรู้เรามีอยู่เห็นไหม ข้อมูลจะเข้ามา แล้วจะเข้ามาถึงที่นั่นมันจะตั้งใจมาก ซึ่งใจจริง ๆ

เวลารู้สิ่งใดขึ้นมาเนี่ย แหมมันซาบซึ้งมาก แต่เรารับรู้เนี่ย อยากรู้ พยายามอยากรู้ พยายามจะฟังทำเข้าใจกับสิ่งที่ครูบาอาจารย์เทศน์มาเห็นไหม จะเก็บตกให้หมด อุดสำหามาแล้วนี่ สิ่งใดจะเก็บตกให้ได้มากที่สุดเลย มันเลยเก็บตกสิ่งที่อยู่ภายนอก แต่หัวใจของเราเนี่ยมันไม่สะท้อนใจของเราเนี่ย ถ้ามันสะท้อนใจของเราเห็นไหม การฟังธรรมเราตั้งใจของเรา

เราทำบุญกุศลของเรามาแล้วนะ บุญกุศลเห็นไหม คนเราเกิดมานะเนี่ย ๆ ต้องมีบุญกุศลเป็นที่พึ่งอาศัย เรายังเกิดในวิภวภูตนะ การเกิดมาผลของวิภวภูต เราเกิดมาในวิภวภูต เราจะไปห้ามสิ่งนี้ไม่ได้ เราจะห้ามสิ่งที่เป็นความเป็นจริงของโลกไม่ได้ สิ่งที่เป็นจริงของโลกเห็นไหม วันคืนล่วงไป ๆ กาลเวลาเนี่ยมันวิวัฒนาการของมันตลอดไป ชีวิตของเราก็เหมือนกัน ชีวิตของเราเนี่ยเกิดมาในวิภวภูตเกิดมาในวงเวียนของวิภวภูต วิภวภูตนะ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เห็นไหม ตั้งแต่สวรรค์ลงมา

รูปภพ อรูปภพ สิ่งต่าง ๆ นะ สิ่งที่เป็นชีวิตมนุษย์เนี่ย ชีวิตที่สัตว์เดรัจฉานเห็นใหม่ นี้อบายภูมิ ๔ ตั้งแต่เดรัจฉานลงไป นรก อเวจี เราเห็นได้แต่สัตว์เดรัจฉาน

ชีวิตของเราเนี่ยเราเห็นได้ด้วยตาเนื้อของเรา แต่สิ่งที่เป็นเทวดา อินทร์ เป็นพรหมนี่ เราจะเห็นด้วยตาเนื้อของเราใหม่ เราว่ามีหรือไม่มีเห็นใหม่ จิตมันเวียนไปในวัฏฏะ ผลของการเกิดและการตายนี้เป็นผลของวัฏฏะ เป็นผลของวัฏฏะเห็นใหม่ เป็นผลของวัฏฏะ แต่เราอาศัยวัฏฏะนี้เห็นใหม่ เป็นที่เกิดเห็นใหม่ จิตนี้อาศัยวัฏฏะเป็นที่เกิด มันต้องมีบุญกุศลของมัน มีบุญกุศลของมันเกิดมาในชีวิตนี้แล้วเนี่ยมันก็มีพออยู่ พออาศัยได้ บุญกุศลเป็นที่พึ่งอาศัยเห็นใหม่

บาปอกุศลเกิดเหมือนกัน เกิดเป็นมนุษย์เหมือนกัน ผลของวัฏฏะเหมือนกัน แต่เรามีบาปอกุศล มีสิ่งต่าง ๆ ที่มันทับถมมา แล้วจิตของเราเห็นใหม่ ทุกดวงใจทำทั้งบุญกุศลและบาปอกุศล บาปเนี่ยเวลาไม่อย่างทำหรือก ไม่อย่างทำ ก็เลศค้นหาความทะยานอยากเนี่ยมันบังคับ มันขับไล่ให้ได้มีความผิดพลาด ได้มีการกระทำมา นี้อบายสิ่งที่ทำมา ทำโดยขาดสติ ทำโดยอำนาจของค้นหาความทะยานอยาก สิ่งที่ทำมามันให้ผล พอให้ผลขึ้นมา

เนี่ย ๆ มนุษย์สมบัติ อันนี้เป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ที่มีคุณค่ามาก ทีนี้เราก็เกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน เกิดในวัฏฏะนี้เหมือนกัน แต่มันมีบาปอกุศลเนี่ย เจือมาในชีวิตของเราเห็นใหม่ มันก็มีกลุ่ม ๆ ตอน ๆ มีความสุข ความทุกข์นี้เป็นธรรมดา ความสุขความทุกข์นี้เป็นธรรมดา เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ ยิ่งศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องชีวิตนะ เราอยู่กับทางโลกเห็นใหม่ เราต้องประกอบสัมมาอาชีพะ เราต้องดำรงชีวิตทางโลกเห็นใหม่ เรามีความทุกข์ เรามีความทุกข์ มีความอึดอัดขัดข้องใจทั้งนั้นนะ เราอยากจะหาทางออก อยากจะหาเห็นใหม่

สิ่งที่ว่าวิมุตติสุข ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้เห็นใหม่ วิมุตติสุข เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการณะ ตั้งแต่อนุปปพิงกาเห็นใหม่ ตั้งแต่ทาน ตั้งแต่ศีล ตั้งแต่สวรรค์ ตั้งแต่เนกขัมมะ ตั้งแต่ออก...เนี่ยเห็นใหม่ เนกขัมมะให้ถือพรหมจรรย์ สิ่งต่าง ๆ เนี่ย มันมีอยู่ในสังฆธรรม ในสังฆธรรมนะ สังฆธรรมนั้นเป็นสมบัติ เป็นสาธารณะ เป็นธรรมสาธารณะเห็นใหม่

แต่เราละ เราศึกษาขึ้นมา เราอยากหาทางออกเหมือนกันเห็นใหม่ ถ้าอยากหาทางออกเนี่ย มนุษย์สมบัติ ถ้าไม่มีมนุษย์สมบัติ ไม่มีการศึกษา ไม่เกิดมาพบพุทธศาสนาเห็นใหม่ เราเกิดมาเนี่ยถึงได้มีบุญกุศลมาก มีบุญกุศลมาก แต่มีบุญกุศลมากทำไมมันทุกข์ยากขนาดนี้ละ ทุกข์ยาก ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง แต่คนพอใจในความทุกข์อันนั้น พอใจในความทุกข์อันนั้น คุณติ เวลาคน

หนุ่มคนสาวเห็นไหม คนหนุ่มคนสาวว่าชีวิตนี้ยาวไกลนะ ชีวิตเขานะเหมือนกับดอกไม้แรกแย้มเลย
ไอ้โห โลกนี้มีอุดมคติ อุดมการณ์ ชีวิตนี้จะก้าวไปอีกข้างหน้าอีกมหาศาลเลย

คนแก่คนเฒ่านะ ผ่านร้อนผ่านหนาวมาเห็นไหม เนี่ยชีวิตเนี่ยนะ ชีวิตเริ่มถึงขั้นปลาย ถึงหาที่
พึ่งที่อาศัย ในสังคมของพุทธศาสนาเราเห็นไหม สมัยโบราณนะคนเกษตรกรรม เกษตรกรรมเห็น
ไหมชีวิตเกษตรกรรม ชีวิตการทำนาทำไร่ พอแก่พอเฒ่าขึ้นมาเนี่ยเข้าวัดเข้าวาเห็นไหม เข้าวัดเข้าวา
เพื่อเตรียมตัว เพื่อหาที่พึ่งของเรา เพราะเราเชื่อในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนคนนะ

พุทธศาสนา ศาสนานี้มีคุณค่ามาก แล้วเราเกิดมาพบพุทธศาสนาเห็นไหม คุณเกิดมาใน
โลกนี้มหาศาลเลย เขาเกิดมาแล้วเขาไม่ได้พบพุทธศาสนา หรือพบพุทธศาสนาแต่เขาไม่สนใจของเขา
เห็นไหม เขาใช้ชีวิตของเขาไปทางโลก วิทยาศาสตร์เป็นโลก ใช้ชีวิตต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ ทาง
โลกของเขา เขาว่าเขามีความสุขนะ ความพอใจของเขา มั่นน่าเศร้า มั่นน่าเศร้าที่ว่า เขาเกิดมาเห็น
ไหม เกิดมาเหมือนเรานี้แหละ เราต้องมีที่พึ่งที่อาศัย เรามีบาป มีบุญ มีกุศล เห็นไหม เราพยายาม
เสียดละของเรา เพื่อบุญกุศลของเรา

บุญกุศลอันนี้เห็นไหม เราได้กระทำของเราขึ้นมา มโนกรรม มีการกระทำ มีจิตขึ้นมา
มโนกรรมเนี่ย มันซับซ้อนที่จิตหมดละ มันซับซ้อนที่ใจเห็นไหม เนี่ยเวลาซับซ้อนที่ใจ เวลาเราทำบุญกุศล
ว่าเป็นทิพย์ ทิพย์สมบัติ ๆ ทิพย์สมบัติที่ไหน เวลาเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหมนะ วิญญูณาหาร
อาหารในวิญญู ในวิญญวน ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ มันมีอาหาร ๔ เกิดในชาติใด เกิดในภพชาติใด
มีอาหารสิ่งใดดำรงชีวิต เขาเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เห็นไหม เขากินวิญญูณาหาร
พรหมเขาใช้ผัสสาหาร ความผัสสะเห็นไหมเขามีขันธุ์เดียว ขันธุ์เดียวจิตหนึ่ง เห็นไหมจิตหนึ่ง คำว่า
ผัสสาหาร ความผัสสะของจิต มันดำรงชีวิตของเขาด้วยอาหารอย่างนั้น

เนี่ยวิญญูณาหาร อาหารที่เป็นทิพย์ ๆ ที่ว่าเป็นทิพย์ ทิพย์เป็นอย่างไร ทิพย์เป็นอย่างไรเห็น
ไหม วิญญูณาหาร อาหารในวิญญูเห็นไหม กวพิงการาหาร อาหาร อาหารเป็นคำข้าวเห็นไหม
เนี่ยมโนเจตนาหาร มโนเจตนาหาร สิ่งต่าง ๆ เนี่ยมโนเห็นไหม มะโน วิญญูณาหาร นิพพินทะติ มะโน
สัมผัสเสปี นิพพินทะติ เห็นไหม มโนก็ต้องทิ้ง มโนทำลายหมดคนนะ มโนเจตนาหารเนี่ยมันเป็น
อาหารในวิญญู สิ่งที้อาหารในวิญญูเห็นไหม คนที่เกิดมาในชีวิตสิ่งใดต้องการอาหารสิ่งใด

นี่ก็เหมือนกันทำบุญกุศล เป็นทิพย์ ๆ เป็นทิพย์เพราะเหตุใด เป็นทิพย์เพราะการกระทำนั้น
ใครเป็นคนทำ ก็มนุษย์เป็นคนทำไง เราเป็นคนทำไง แต่ใช่เราเป็นคนทำ แต่ถ้าเราเป็นคนทำนะ ทำ

โดยสักแต่ว่าทำ เห็นไหมคูสิในครอบครัว ๆ หนึ่งเห็นไหม คนเรามีฐานะปะปั้ง มีความต้องการ เนี่ยเขา
 ขัดขึ้นคือดีดัง พ่อแม่ปู่ย่าตายายก็พยายามชักจูงกันเข้ามาเห็นไหม การทำด้วยเจตนาเห็นไหมใจเขาไม่
 เปิดเลย บางทีทำด้วย เนี่ยไม่ได้พูดประชดประชัน บางทีทำด้วยการประชดประชัน ผู้ที่เขาจิตใจเขา
 กระด้างของเขา นั่นเป็นธรรมดาเห็นไหม

เนี่ยสิ่งนั้นเห็นไหม มันเข้าถึงมโนกรรมไหม จิตใจของเขาเปิดกว้างไหม เนี่ยบุญกุศลไม่
 เท่ากันอย่างไร้ แต่เราทำด้วยความซาบซึ้ง เราทำด้วยความเจตนาของเรา เราทำด้วยบุญกุศลของเรา
 เราทำด้วย...เนี่ยมันกินใจมากนะ เนี่ยสิ่งนี้มันฝังลงที่ใจ ถ้าฝังลงที่ใจ เนี่ย ๆ วิญญาณาหาร อาหาร
 ที่ต่อไปข้างหน้ามันจะมีของมัน บุญกุศลเป็นที่พึ่งของเรา พึ่งอย่างไร้

แล้วเวลาเราทำความดีเห็นไหม กลิ่นของศีลหอมทวนลม กลิ่นของศีล กลิ่นของธรรมหอม
 ทวนลม คนทำความดีใจ ทำแต่สิ่งดี ๆ ทำความดีอันนั้นมันตอบสนองนะ สีเลนนะ สุขดิง ยันติ สีเลน
 โภคสัมปทา เนี่ยศีลทำให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ ศีลทำให้มีความสุขเห็นไหม ศีลทำให้เกิดโภคทรัพย์
 แล้วโภคทรัพย์เนี่ย สิ่งต่าง ๆ อย่งนี้ เราทำมาเพราะเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 นะ

เราศึกษาได้ เราทำเราศึกษาได้ เราประพฤติปฏิบัติได้ด้วยความเป็นไปของมนุษย์เิง เราเกิดมา
 เป็นมนุษย์ เนี่ยเรามีอริยทรัพย์ อริยทรัพย์คือหัวใจ คือสิ่งที่รู้ดีรู้ชั่ว รู้ความผิดความถูก แล้วความผิด
 ความถูกนะ เราประกอบสัมมาอาชีพะไปนะ มันต้องฝืนไปกับกระแสโลก โลกก็เป็นไปอย่างนั้นเห็น
 ไหม แล้วเราอยู่กับกระแสโลกนะ เนี่ยโลกเิง เนี่ยความเป็นสังคัม สังคัมเป็นใหญ่ ๆ เขาก็เอาชนะ
 ะคานกันไป

แต่ถ้าเราเห็นไหม เรามีศีลธรรมในหัวใจของเรา มีศีลมีธรรมนะ มีศีลมีธรรมมีสติสัมปชัญญะ
 ในหัวใจเนี่ย สิ่งที่เกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาเนี่ยเห็นไหม มันยืมย่องผ่องใสในหัวใจนะ เขาจะทำสิ่งใด เขา
 จะเบียดเบียน เขาจะถือเิงสิ่งต่าง ๆ เราไม่ทำกับเขา เราไม่ทำกับเขา ลากที่ไม่ควรได้ มันไม่ใช่สิทธิ
 ของ ๆ เรา เราไม่สร้างบุญสร้างกรรม ได้สร้างเวรสร้างกรรม วิญญาณาหารแล้วมันเป็นอาหารที่เป็น
 ทุกข์ละ อาหารที่เป็นบาปอกุศลละ สิ่งนี้เกิดขึ้นเห็นไหม เรามีสติสัมปชัญญะ เรายับยั้งของเราได้ ถ้า
 ยับยั้งของเราได้ เรายับยั้งนะ

สิ่งที่เกิดขึ้นมานะเนี่ย เวลาบอกคนนั้นทำไม่ดี คนนั้นทำไม่ดีเนี่ย เราพูดว่าเขาไปหมดละ แต่เวลา
 ถึงตัวเรา เราเห็นไหมละ ของเนี่ยมันตกซึ่ง ๆ หน้าเป็นทองคำ เราจะหยิบไปหมด แล้วเจ้าของละ ของ

เขาที่ไม่ได้ให้ พอของเขาตกหล่นอยู่เนี่ย เราเก็บไว้ เราจะไปให้ใคร ถ้าเราเก็บแล้วเราหาเจ้าของใหม่ เก็บแล้วเป็นของตัวเราใหม่ ของที่มันเกิดเฉพาะหน้านี้แหละ เนี่ยมันวัดค่าของใจใจ มันวัดถึงหัวใจ เราจริงหรือเปล่า นี่มันวัดของมันนะ วัดค่าของใจ ถ้ามันเข้มแข็งขึ้นมาเนี่ย มันหาเจ้าของเขาได้ มันสิ่งต่าง ๆ ได้ เนี่ยลาภที่ไม่ควรได้ แต่ลาภที่ควรได้ละ ลาภที่ควรได้เห็นใหม่ ลาภที่ยังต้องแสวงหาด้วย

อย่างเช่นเราที่ศึกษาธรรมะเนี่ย เราเข้าใจ มีบุญกุศล บุญนี่เป็นที่พึ่งอาศัยนะ ในชีวิตบุญเป็นที่พึ่งอาศัย ที่พึ่งอาศัยเนี่ยมันเป็นอำนาจวาสนา คำว่าบุญเนี่ยมันเป็นอำนาจวาสนา มันเป็นจังหวะ มันเป็นโอกาส เนี่ยในการประพฤติปฏิบัติของเราเห็นใหม่ เราเกิดมาพบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนี่ย อำนาจวาสนามาก ใครเกิดสหชาติเนี่ย เนี่ยถ้ามีศรัทธา มีความเชื่อเห็นใหม่ ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนี่ย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะพยากรณ์เลย จะแนะนำให้ทำสิ่งต่าง ๆ ให้ตรงกับจริตนิสัยเลย

แต่เนี่ยเราเกิดไม่ทัน เราเกิดไม่ทันใช้ใหม่ แต่เราก็มีบุญกุศล เราเกิดมาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนามีร่องมีรอยเห็นใหม่ พุทธศาสนาเนี่ยธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา ๆ แล้วเราประพฤติปฏิบัติมีครูมีอาจารย์ใหม่ มีคนชี้หน้าใหม่ มีคนแนะนำใหม่ แนะนำแล้วเห็นใหม่เนี่ย สิ่งประพฤติปฏิบัติมันวัดกันได้ มันวัดกันได้ในหัวใจของเราเนี่ย ถ้าเราทำสมาธิได้ ถ้าเรามีปัญญาของเรา ปัญญาเราลึกซึ้งมากขนาดไหน เนี่ยถามท่านเลย ท่านตอบได้ไม่ได้ ถ้าท่านตอบไม่ได้ของท่านนะ มันไม่ตรงกันแล้วแหละ

แต่ถ้ามันตรงกันเห็นใหม่ มันตรงกันถือว่าท่านคอยชี้หน้าเรา แล้วมันเป็นวุฒิภาวะด้วย วุฒิภาวะบางทีครูบาอาจารย์ท่านพูด เราไม่เข้าใจนะ มันจะเป็นไปได้อย่างไร มันจะเป็นไปได้หรือ เนี่ย ๆ สิ่งที่ท่านพูดท่านบอกเห็นใหม่วุฒิภาวะ เนี่ยการพัฒนาของสิ่งต่าง ๆ เห็นใหม่ การพัฒนา เนี่ยวุฒิภาวะที่จิตมันต่างกัน ต้องรอเวลาถึงจะเข้าใจได้นะ ถ้าเข้าใจได้นะ

เห็นใหม่หลวงตาท่านพูดบ่อย เวลาท่านเทศน์ว่าการสอนพระเนี่ย ท่านบอกเลยนะ ท่านพูดอย่างไร จำคำนี้ไว้เนาะ แล้วถ้าใครรู้จะมากกราบศพผม ใครรู้ใครเห็นจะมาซึ่งในหัวใจ จะมากกราบศพไป เพราะท่านเสียชีวิตไปแล้วไง ถ้าท่านพูดเราพูดเป็นธรรมะไว้เนี่ย พูดเป็นสัจจะความจริงไว้เนี่ย ถ้าเขามารู้อะไรที่หลังแล้วนะ เขาจะย้อนมากกราบศพเอง แต่ในปัจจุบันเขาสับสนประมาทนะ มันจะเป็นไปได้หรือไม่ มันจะเป็นไปได้หรือ เนี่ยคนคิดของเขาไปนะ

เพราะว่าอะไรเพราะการกระทำ จิตของเราเนี่ยอ่อนแออยู่ ถ้าจิตของเราเข้มแข็งขึ้นมาเนะ เราพยายามของเรา ๆ เนี่ย บุญกุศลเราก็สร้าง เห็นใหม่เรามาวัดมาวาเนี่ย เรามาประพฤติปฏิบัติกัน เนี่ยผู้ที่ออกบวชเห็นใหม่ ๆ เนี่ย สิ่งที่บวชเห็นใหม่เนี่ย เวลาออกจากบวชไปเห็นใหม่ พ่อแม่ได้ ๑๖ กัป เพราะคำจูนใจ คำจูนศาสนา พอคำจูนศาสนา บวชเห็นใหม่ พ่อแม่ได้ ๑๖ กัป เนี่ยสิ่งต่าง ๆ ที่เราปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย เพราะเลือดเนื้อเชื้อไขมาคำจูนศาสนา อันนี้เป็นผลเป็นประเพณีของชาวพุทธเราเนี่ย พ่อชาวพุทธเราเนี่ย ถ้าเข้าถึงนะอยากให้ลูกได้บวช ได้ฟังผ้าเหลือง ได้ฟังต่าง ๆ นะ เพราะลูกเข้ามาเนี่ย บุญกุศลมันสืบต่อกันมานะ

ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไป สงฆ์ยังไม่เคยขาดจากโลก ถ้าสงฆ์ขาดจากโลก มันบวชพระต่อกันไม่ได้ พระเนี่ยนะก็มาสืบต่อเห็นใหม่ คำโพธิ์ คุณิ ประเพณีทางภาคเหนือเขาเอาไม้ค้ำต้นโพธิ์กันเนี่ย เนี่ยก็เหมือนกัน โพธิ์คือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไอ้เราเป็นไม้ค้ำ ค้ำไว้คือศึกษาไว้ เหมือนมดแดงเฝ้ามะม่วง นี่ก็เหมือนกัน ศึกษาสืบต่อศาสนา มา แล้วคนที่เข้าไปถึงรส มดแดงมันได้กินมะม่วงใหม่ มันรู้จักมะม่วง มันจะเอามะม่วงเป็นอาหารของมันใหม่

นี่ก็เหมือนกัน เนี่ยเห็นใหม่เราบวชพระบวชเจ้าขึ้นมาแล้วเนี่ย คำโพธิ์ คำโพธิ์ไว้ ถ้าเราเข้าถึงโพธิ์ละ เราเข้าถึงพุทธศาสนาละ หัวใจเราเป็นธรรมขึ้นมาละ มันเป็นเรื่องหนึ่งเลยนะ สิ่งใดจะมีคุณค่าเท่ากับสิ่งนี้ ถ้าสิ่งใดมีคุณค่าจะเท่ากับสิ่งนี้ ถ้าเราเป็นสิบแปดมงกุฎละ มันก็เอามาอ้างอิงนั่นไง สิ่งนี้มีคุณค่า ๆ มีคุณค่าแล้วทำยังไงละ มีคุณค่าแล้วจับต้องยังไงละ มีคุณค่าแล้วมันอยู่ที่ไหนละ ก็ว่ามีคุณค่า ๆ เป็นนามธรรมก็จับต้องไม่ได้ไง เนี่ยธรรมะเป็นนามธรรม เนี่ยสิ่งใดธรรมะเป็นธรรมชาติ มันก็เคลื่อนไหวไปเป็นธรรมชาตินี้แหละ มันก็ลม อากาศ มันก็หมุนไปอย่างนั้นนะ

เนี่ยแต่ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมาเนะ มันจะเป็นอย่างนั้นใหม่ ศิลปะเป็นอย่างไร สมาธิเป็นอย่างไร ปัญญาที่เกิดขึ้นมามันเกิดขึ้นอย่างไร แล้วมันจะชำระกิเลสขึ้นได้อย่างไร เราจะมีความจริงใจ เราจะมีความจริงใจ มีความตั้งใจใหม่ อย่างเช่น เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย เราตั้งสติของเราขึ้นมา เราต้องตั้งสติขึ้นมา สิ่งต่าง ๆ ที่เราทำมาแล้วเนี่ย มันเป็นเรื่องของปัจเจกเครื่องอาศัย ข้อวัตรปฏิบัติเห็นใหม่ ข้อวัตรปฏิบัติมันต้องทำ คำว่าข้อวัตรปฏิบัติเนี่ยมันทำ เพราะเราเกิดมามีชีวิตเห็นใหม่ พระก็มีชีวิต ผู้ที่มาอาศัยวัดก็มีชีวิต สิ่งที่เรามีข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติก็เป็นกตีกาเห็นใหม่

เนี่ยทำพร้อมกันอยู่ด้วยกันเนี่ย มันเป็นที่ปฏิญญาเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน ทิฏฐิเสมอกัน ความเห็นเสมอกันจะมีความสุขมาก ทิฏฐิไม่เสมอกัน ความเห็นไม่เสมอกันเห็นใหม่ ใอนั้นทำตอนนี้ ใอนี้ทำตอนนั้น ขัดแย้งกันเรื่องกาลเวลา ขัดแย้งกัน มันทิฏฐิไม่เสมอกันใจ เวลาที่จะลงทำ ทำให้พร้อมกันไม่พร้อมกัน มันก็ไปขัดแย้งกันกับคนที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ ใอคนที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ ต้องการความสงบความสัจ ใอที่คนที่มาทำก็มีการกระทบกระเทือนกันเห็นใหม่ ทิฏฐิไม่เสมอกัน ความเห็นไม่เสมอกัน

ถ้าทิฏฐิเสมอกันเห็นใหม่ เนี่ยข้อวัตรปฏิบัติเราทำให้เหมือนกัน ทิฏฐิเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน ถ้าเสมอกันนี้ ปฏิบัติไปมันจะเคลื่อนไป เนี่ย ๆ อองกายพมันจะเคลื่อนไป ความประพฤติปฏิบัติเราจะเคลื่อนกันไปเห็นใหม่ สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่เราถึงว่า ข้อวัตรปฏิบัติ หรือสิ่งที่ว่าเรามาจำศีลอยู่วัด เห็นใหม่ ทำพร้อมกันไป พร้อมกัน ทิฏฐิเสมอกัน สิ่งต่าง ๆ นี้มันเป็นเรื่องจากภายนอก สิ่งเรื่องจากภายนอก ข้อวัตรปฏิบัติมันเป็นเรื่องจากภายนอก และข้อวัตรปฏิบัติเนี่ย มันจะเป็นเครื่องดำเนิน เป็นเครื่องดำเนินให้หัวใจเราเข้าสู่สัจจะความจริง ถ้าหัวใจเราเข้าสู่สัจจะความจริงเห็นใหม่ มันบังคับใจเราให้ทำตามนั้น ทำตามนั้นเห็นใหม่ เนี่ยพระบวขมาศีล ๒๒๗ เท่ากัน เป็นพระเหมือนกัน สมมุติสงฆ์เหมือนกัน สมบูรณ์ด้วยอุปชฌายะ ญัตติจตุตถกรรมมาเป็นพระขึ้นเข้าหมู่สงฆ์ มีสิทธิเสมอกัน มีความเห็นเสมอกัน แต่เวลาเราเคารพบูชากันนะ เราเคารพเนี่ยธรรมวินัย อาวุโสกันเต แล้วเรายังลงใจในครูบาอาจารย์ของเราว่ามีคุณธรรม มีคุณธรรมสิ่งที่ท่านแนะนำเราได้ ท่านสั่งสอนเราได้ ท่านชี้หน้าเราได้

เหมือนเราเนี่ยเราเป็นโรคภัยเป็นภัย เราเป็นผู้ป่วยเนี่ย เราไปอยู่ในโรงพยาบาลที่มีหมอทุกอย่างพร้อม เครื่องมือแพทย์พร้อมนี้ เราจะอบอุ่นใจใหม่ แต่เราก็ต้องตายเป็นธรรมดาเพราะเราชราภาพเป็นธรรมดา นี่ก็เหมือนกันในเมื่อเรามีครูมีอาจารย์คอยชี้หน้าเนี่ย มีคนคอยชี้หน้า มีคนคอยบอกคอยแนะนำเนี่ย มันจะนำอบอุ่นใหม่ เนี่ยสิ่งนี้ถ้ามันมีอยู่แล้วเราต้องชวนขวย เราก็ต้องรีบชวนขวยของเรา เพื่อการกระทำของเรา แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ เราจะประพฤติปฏิบัติ เพราะสิ่งที่ว่าเรามาอยู่ เรามาประพฤติปฏิบัติกัน เรามาอยู่วัดอยู่วาเนี่ย ข้อวัตรปฏิบัติเนี่ยมันเป็นการเครื่องกรองมาขึ้นหนึ่งแล้ว แต่เวลาเราจะเอาความจริงของเราขึ้นมาเนี่ย ข้อวัตรปฏิบัติเห็นใหม่ เนี่ย สมมุติบัญญัติมันก็เป็นสมมุติอันหนึ่ง

เวลาครูบาอาจารย์ท่านพูดนะ เวลาท่านประพฤติปฏิบัติด้วยความจริงจิง ความมองจากลำหาคณะ ท่านบอกว่าอันนั้นก็ป้าอันหนึ่ง ทิฏฐินะ มันเกิดทิฏฐิ ทิฏฐิด้าเป็นสัมมามันก็ทิฏฐิถูกต้อง แต่

ที่นี้ถูกต้องขึ้นมาเนี่ย ทิฎฐิหรือความเห็น หรือการกระทำเนี่ยถูกต้องขนาดไหน มันก็เป็นบ้ำอันหนึ่ง แต่บ้ำอันนั้นต้องใช้นะ บ้ำอันนั้น ถ้าไม่มีบ้ำอันนี้มันจะขึ้นมาได้อย่างไร ก็บ้ำอันนั้นมันเป็นพื้นฐาน ละ แต่ถ้าไปติดมันบ้ำอยู่มันก็มาไม่ได้เห็นใหม่ ติดบ้ำอยู่มันก็ปล่อยสิ่งที่ว่าจากบ้ำมาดีไม่ได้เห็นใหม่

แต่บ้ำอันนั้นก็ถูกต้อง ถูกต้องในการขณะทีกระทำนั้น ถูกต้องในการประพฤติปฏิบัติ นั้น สิ่งต่าง ๆ มันต้องมีพื้นมีฐานของมันขึ้นมา มันถึงจะเป็นความจริงของมันขึ้นมาได้เห็นใหม่ นี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันเป็นสมมุติบัญญัติ มันก็เป็นสมมุติบัญญัติจริง ๆ นั่นแหละ แต่ก็ต้องอาศัยสมมุติบัญญัติเนี่ยเข้าสู่ใจของเรา ในเมื่อมันเป็นข้อวัตรปฏิบัติ มันก็เป็นสมมุติบัญญัติ เราที่ตั้งใจขึ้นมา ตั้งใจของเราขึ้นมา แล้วพยายามตั้งสติของเราขึ้นมา เนี่ยมันก็จะเรียบง่ายเห็นใหม่

โคผูก โคที่เราผูกไว้ เวลาที่เราใช้กรรมัน แก่เชือกเข้ามาเอามาใช้งานได้ โคปล่อยอยู่ในป่าในเขานี้ เวลาจะใช้งานมันนะต้องไปดัก ต้องไปถึงเวลานัดหมายเห็นใหม่ ต้องไปคอยดูแลมัน จะจับมันมาใช้สอย นี้ก็เหมือนกัน มีข้อวัตรปฏิบัติเนี่ยเหมือนโคผูกไว้ เราผูกใจเราไว้เห็นใหม่ ตั้งแต่ถ้าเราไม่มีข้อวัตรปฏิบัติ เราอยู่กับทางโลกเขา โลกเขาใช้ชีวิตเห็นใหม่ ทางวิทยาศาสตร์ แบบโลก เขาใช้ชีวิตแบบความพอใจของเขา ความสบายของเขา เขาไม่มีสติเห็นใหม่ ไม่มีสิ่งบังคับตัวเอง นี่ไงโคปล่อย แต่โคผูกละ โคผูกมันก็มีสติเห็นใหม่ สติ ๕ สติ ๘ สติ ๑๐ สติ ๒๒๗ สตินี้บังคับมันไว้ ถ้าบังคับเนี่ยผูกมันไว้กับสติกับธรรม ถ้าผูกไว้กับศีลธรรมเห็นใหม่

เวลาเรามีความตั้งใจ เรามีความจงใจขึ้นมา เราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติ เพราะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกสมมุติบัญญัติ สมมุติบัญญัติเห็นใหม่ แล้วเราจะพ้นเข้าสู่วิมุตติ เข้าสู่สัจจะความจริง เข้าสู่สัจจะความจริงเนี่ยเวลาประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ ครูบาอาจารย์ท่านจะบอกก่อนเลยว่าสติ สมาธิ ปัญญา เราต้องทำมีสติเป็นปกติเป็นข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมา แล้วต้องทำ ความสงบเข้ามา ทำสมาธิของเราเข้ามา

ที่นี้พอทำสมาธิของเราเข้ามา เวลาทำสมาธิเนี่ย เวลาทำความสงบ ต้องมีความสงบของใจก่อน ไม่มีความสงบของใจเนี่ย สิ่งทีคิดค้นขึ้นมาเนี่ย มันเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ แม้แต่ปรมัตถธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถูกต้อง ปรมัตถธรรมของพระพุทธเจ้า สาธุ จริง ๆ เป็นอย่างนั้นจริง ๆ แต่กิเลสเราไปตีค่ากันเอง ใ้ค่ากันเอง ของที่มันทองคำบริสุทธิ์เห็นใหม่ ทองคำในเหมืองทีเราจะขุดขึ้นมาเนี่ย มันมีแร่ธาตุด่างอื่นเจือปนมาด้วยละ

ธรรมของพระพุทธเจ้าน่าจะทองคำ แต่ความคิดความเห็นที่เราตีความผิดพลาดนั้นล่ะ นั่นกิเลส ตัณหาความทะยานอยากของเราทั้งนั้นล่ะ นี่กิเลสมันขัดแย้งมาตลอดนะ ทั้ง ๆ ที่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำตามนั้น รู้ตามจริงนั้น มันจะเป็นผลอย่างนั้นจริง ๆ แต่เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย เราไม่ทำตามนั้น อย่างข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ขึ้นมาเนี่ย เห็นใหม่ ศีล สมาธิ ปัญญา ข้อนั้นเข้าสู่สัจจะความจริงอันนั้น แต่ทำของเราต้องเป็นความเห็นของเรา ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น เนี่ยต้องเป็นอย่างนั้น มันอะไรล่ะ ต้องนี่คือใคร ใครเป็นคนคิด มันเป็นความจริงที่เราคิดหรือเปล่า นี่แล้วเป็นความจริง ๆ ของใคร

ทฤษฎีมานะเห็นใหม่ ทฤษฎีเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน แล้วทฤษฎีมันต่างกัน ความเห็นมันต่างกัน มันเป็นอย่างนี้ สิ่งนี้เป็นอย่างไรนะ เนี่ยกิเลสมันจะขัดแย้งตลอด เนี่ยคูสิเวลาเรารักษาความปลอดภัยเห็นใหม่ รถที่เขาจะไปบนถนนเห็นใหม่ เขาจะมีรถกวาดไปก่อนนะ ถ้าชั้น ๑ ประเภทที่ ๑ รถกวาดไปก่อน แต่ถ้าชั้นที่ ๒ ที่ ๓ เขาก็แค่ปิดกั้นรถเท่านั้น รถเขาจะกวาดไปก่อนเพื่อความปลอดภัยนะ ขนาดยังงั้นแล้วนี่มันยังมีอุบัติเหตุได้ กิเลสมันย้อนศรนะ กิเลสมันย้อนศรกลับมาทำลายมันนะ

แม้แต่เราประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นนะไม่ต้องกิเลสย้อนศร กิเลสของเราแท้ ๆ กิเลสปัจจุบัน กิเลสที่ไปกับเราเนี่ย เราจะต้องทำความเข้าใจของมันสงบมาให้ได้ ถ้าใจของเราสงบขึ้นมาเนี่ย เนี่ยสุตมยปัญญา จินตามยปัญญา ภวานามยปัญญา คำว่าภวานามยปัญญาเนี่ย มันเป็นปัญญาที่เกิดจากการภาวนาล้วน ๆ มันเป็นปัญญาที่เกิดจากการภาวนา แต่ปัญญาที่เกิดจากการภาวนานี้มันลอยมาจากฟ้าหรือ มันจะมาจากไหน ปัญญาที่เกิดจากภาวนา ปัญญาที่ไม่เกิดจากโลก ไม่เกิดจากการจินตนาการ ไม่เกิดจากสิ่งใด ๆ เลยนี่ ปัญญาล้วน ๆ ปัญญาที่สะอาดบริสุทธิ์อย่างนี้มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ปัญญาอย่างนี้เท่านั้นที่จะถอดถอนกิเลส จะชำระกิเลส

แต่ในการศึกษา ในการกระทำของเราเห็นใหม่ เรามีสิ่งใดอยู่ในหัวใจเราบ้าง ใครบ้างไม่มีการศึกษามา ใครบ้างไม่ได้ยินไม่ได้ฟังครูบาอาจารย์เทศนาว่าการมา มันมีมาทั้งนั้นล่ะ สิ่งที่มีมาในหัวใจ มันตกผลึกในหัวใจของเราไหม ถ้ามันตกผลึกในใจของเรา สิ่งอย่างนี้มันจินตนาการได้ไหม มันเอาสิ่งนี้มาเทียบเคียงได้ไหม มันได้ทั้งนั้นเลย ถ้ามันได้ทั้งนั้นเลยเห็นใหม่ เนี่ยปรมาตถธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนี่ย ก็มาจากไหนล่ะ ก็มาจากใจที่เราศึกษานี้แหละ ถ้ามันมาจากใจที่เราศึกษาเห็นใหม่

พอเราศึกษาแล้วนี่เรายังไม่มีวุฒิภาวะ หรือว่าจิตใจเรายังไม่สูงส่งพอ เราก็อยากจะพันทุกข์เหมือนกัน เราก็อยากมีคุณธรรมเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหมือนกัน ถ้าเราอยากจะมีคุณธรรมแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อยากจะมีคุณธรรมอย่างนั้น แล้วเราประพฤติปฏิบัติไปของเราเนี่ย โดยความเห็นของเรา โดยทฤษฎีมานะของเรา มันจะเข้าไปสู่ความจริงอย่างนั้นได้ไหมเนี่ย มันเป็นกิเลสไปกับเรานะ

มันมีกิเลสกับเราเนี่ยไปด้วยกัน โดยเราจะตรึกขนาดไหน เพราะการเกิดของมนุษย์ การเกิดของจิตวิญญาณต่าง ๆ โอบปาดิกะต่าง ๆ การเกิดเนี่ย อวิชชาพาเกิดหมด มีการเกิดการตายอยู่เนี่ย อวิชชาทั้งนั้น อวิชชาคือความไม่รู้ เพราะหลงมันถึงไม่รู้ มันรู้มันจะหลงได้อย่างไร เพราะความไม่รู้ทั้งศึกษาธรรมของพระพุทธเจ้าเนี่ยก็ยังไม่รู้ ธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเนี่ย ศึกษาเต็ม ๆ เนี่ย อ่านชัด ๆ เนี่ย แหละ แต่ในหัวใจไม่รู้ รู้ไม่ได้ ไม่มีสิทธิที่จะรู้ได้ เป็นไปไม่ได้ ถ้าเป็นไปไม่ได้เนี่ย

แต่ถ้าทำความเข้าใจเข้ามาละ ถ้าใจสงบเข้ามา เปิดใจขึ้นมาละ ภาชนะที่ถือว่าอยู่นะ เวลาฝนตกแดดออกขนาดไหนนะ ภาชนะจะไม่ได้สิ่งใด ๆ เข้าไปในภาชนะนั้นเลย ภาชนะต้องหงายขึ้นมา นี่ก็เหมือนกันจิตที่มันยังคว้าอยู่ จิตที่มันยังมีทฤษฎีมานะ จิตที่มันยังปิดกั้นตัวของมันเองอยู่เนี่ย มันเป็นไปไม่ได้หรอกที่มันจะรู้จริง เพราะโดยธรรมชาติของจิต ธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ เห็นไหม ธรรมชาติของมัน มันธาตุรู้ไง ธาตุรู้เนี่ยมันต้องรู้ตลอดไป มันเป็นธาตุรู้มันจะรับรู้ของมัน มันจะเป็นเครื่องรู้ มันจะรับรู้ตลอด แล้วมันรับรู้สิ่งต่าง ๆ ธาตุรู้ ธาตุรู้ แล้วธาตุรู้ที่มันรู้ออกไปเนี่ย มันรู้ออกไปโดยอะไรละ

มันรู้ไปโดยอะไร โดย ๒ กรณี กรณี ๑ การรับรู้เนี่ย ธาตุรู้มันเป็นธาตุของมันเลย ๆ มันจะรับรู้อะไรไม่ได้เลย แต่ขณะที่มันมีสัจจะญาณของมัน มันมีขั้น ๕ ของมัน มันมีสังขารความปรุงแต่ง มันมีวิญญาณเห็นไหม วิญญาณในปฏิสนธิวิญญาณ วิญญาณในขั้น ๕ วิญญาณในสามัญญสำนึก วิญญาณในหน้าที่การงาน อย่างเช่น เสียงกระทบหูเนี่ยโสตวิญญาณ ฆานะวิญญาณต่าง ๆ วิญญาณเกิดจากกลิ่น จากเสียง จากรสต่าง ๆ เห็นไหม เนี่ยวิญญาณรับรู้ วิญญาณรับรู้เนี่ยมัน คุณติประสาทมันพิจารณาเนี่ย การรับรู้ของกลิ่น การรับรู้ของรสเนี่ยมันไม่มี เนี่ยประสาทนะ แต่จิตยังอยู่ไหม จิตยังอยู่เห็นไหม ปฏิสนธิวิญญาณยังอยู่นะ แต่วิญญาณรับรู้ต่าง ๆ เนี่ยมันพิจารณาไป มันบกพร่องของมันไป

สิ่งนี้โดยสามัญสำนึกแล้วเราไปศึกษามา ศึกษาจากอะไร ศึกษาจากวิญญูณข้างนอก คือ ลัญญา คือความจำได้หมายรู้ เนี่ยศึกษามาจากจินตนาการ พอศึกษาแล้วเรามาขยายต่อยอดของเรา มันก็เกิดจากอวิชา เกิดจากอวิชาทั้งนั้นนะ อย่างนี้ก็เลสมันก็ตามเสียม ตามหลอกตามหลอน ตลอดไปเห็นใหม่ นี่ก็เลสมันจะเสียมนะ แต่ถ้าเราจะต้องการความเปิดกว้าง ให้ธรรมะมันจะเกิดขึ้นมาในหัวใจคนได้ เราจะหงายภาชนะของเราอย่างนี้ เราจะต้องทำความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามา

ครูบาอาจารย์ท่านหลวงปู่มั่นพูดมาเลย เวลาถ้าประพฤติปฏิบัตินะ ให้เหมือนคนโง่ที่สุด ให้เหมือนคนโง่ที่สุด มีเรากับผู้รู้เนี่ย กับพุทธโศกท่านั้น ไม่ต้องไปจินตนาการสิ่งใดเลย เว้นไว้แต่ถ้าเป็น ปัญญาอบรมสมาธิเนี่ย เราก็ต้องใช้สติตามไล่ให้ทันเลย เหมือนเรากับความคิดเท่านั้นเผชิญหน้ากัน เรากับคำบริกรรมเท่านั้นที่จะยึดเกาะมันให้ได้ เราจับหลักนี้ให้ได้ ถ้าจับหลักนี้ให้ได้เห็นใหม่ เนี่ย ก็เลสมันสงบตัวลงเห็นใหม่ เนี่ยเปิดทางกว้างเห็นใหม่ เพื่อความสะดวกในการขับเคลื่อนไปของจิต ด้วยความขับเคลื่อนไปของจิตที่มันจะออกไปรับรู้ ออกไปมีการกระทำเห็นใหม่

ออกไปรับรู้ ออกไปมีการกระทำ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นความตกผลึก ความตกผลึกของใจ ใจมัน ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม สิ่งที่เกิดผลึกมาในใจคือความจริง คือความรู้ คือความแยกแยะของจิตนะ มันตกผลึกมาที่ใจ ถ้ามันตกผลึกมาที่ใจเห็นใหม่ แคตกผลึก แคใจที่เป็นอิสรภาพเนี่ย สัมมาสมาธิ ถ้ามีสติสัมปชัญญะ รู้เห็นกับมันนะ แต่เนี่ยการประพฤติปฏิบัติมันไม่เป็นสัมมาสมาธิเพราะเหตุใด มันไม่เป็นสัมมาสมาธิเพราะความตกผลึกอันนี้มันไม่มั่นคงของมัน ความตกผลึกของ...

นี่ที่ว่าสันตติ สันตติ จิตเป็นสันตติ มันเกิดเห็นใหม่ เป็นดวง ๆ ๆ ๆ สิ่งที่เป็นดวง ๆ เนี่ย คำว่าดวง ดวงจิตต่าง ๆ ที่รับรู้เนี่ย อาการของจิตทั้งนั้น อาการของจิตแต่ตัวจิตจริง ๆ นี้ ตัวจิตเนี่ยจิตที่เป็นสันตติเนี่ยที่มันเกิดขึ้นมาเห็นใหม่ มันเกิดมันเกิดทับซ้อนนะ มันไม่รับรู้ดวงต่าง ๆ หรอก คำว่าดวง คำว่าสิ่งต่าง ๆ มันเป็นอาการที่รับรู้แล้วเห็นใหม่ ภาวังคจิต จิตยกขึ้นรับรู้สิ่งนั้น มันเป็นอาการทั้งหมด แล้วจิตมันเร็วกว่านั้น สิ่งต่าง ๆ ที่เราให้อาแสงเลเซอร์จับ ยังไงก็จับไม่ทันจิตหรอก ไม่ทัน

คูตี ธรรมดาความจริง ความปกติเนี่ยจิตคิดได้หนึ่งเดียว เห็นใหม่ธรรมดาเนี่ย มือเนี่ยกำลังของได้ขึ้นเดียว แต่มือกำลังของได้ขึ้นเดียว ในมือเราเนี่ยกำลังของไว้ขึ้นใดขึ้นหนึ่งเต็มกำมือเนี่ย มือนี้จะวางไปจับสิ่งอื่นอีกไม่ได้เลยเห็นใหม่ ชัดเจนใหม่ ชัดเจนมากเลย จิตก็เหมือนกัน มันต้องคิดได้หนึ่งเดียว ทำไมเราคิดได้ซ้อนละ ทำไมบางทีเราคิดได้ ๓ เรื่อง ๔ เรื่องไปพร้อม ๆ กันละ ทำไมมัน

คิดได้ละ ความเร็วของมันคูติ เนี่ยมันเร็วขนาดนั้นนะ แล้วจิตดวงหนึ่งไปเห็นดวงหนึ่ง จิตดวงหนึ่งไปทับดวงหนึ่ง ปัจจัยการนะ อวิชชาปัจจัย สงขาราสงขาราปัจจัย วิญญาณ สิ่งที่เกี่ยวข้องกัน สิ่งนี้มีถึงสิ่งนี้ ๆ ๆ สิ่งนั้นนะมันเป็นปัจจัยการ จิตนะมันละเอียดลึกซึ้งซับซ้อน หลายซับซ้อนมาก

ฉะนั้นธรรมชาติขององค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทศนาว่าการเนี่ย มันมีตั้งแต่หยาบ กลางละเอียดไปต่าง ๆ หลากหลายนัก หลากหลายนักนะ สิ่งที่ว่าหลากหลายนัก เราศึกษาขึ้นมาแล้วเห็นใหม่เนี่ย ๆ ถ้าศึกษามาแล้วเราว่าเราเข้าใจ นี่กิเลสมันหลอกเราชั้นหนึ่งแล้วนะ แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติไปนะ อย่าให้กิเลสมันย้อนศรนะ กิเลสมันย้อนศรมันกลับมาทำลายเราเองนะ

แม้แต่กิเลสในปัจจุบัน กิเลสที่จะจับเคลื่อนไปพร้อมกันเนี่ย มันก็ทำให้เราเนี่ยหัวทกกันขวิดนะ เนี่ยเวลาปฏิบัติเนี่ยน้อยเนื้อต่ำใจ เวลาปฏิบัติมันจะไม่ได้ผลตามมัน เนี่ยกิเลสที่กับเราไปพร้อมกันเนี่ย เราต้องตั้งสติแล้วก็พยายามกำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิให้กิเลสมันยุบตัวลง ให้กิเลสมันยุบตัวลง กิเลสเป็นนามธรรม กิเลสเกิดจากจิต ทุกอย่างเกิดจากจิตเห็นใหม่

ถ้ากิเลสกับจิตเป็นเนื้อเดียวกันมันเป็นอนุสัย คำว่าอนุสัยมันนอนเนื่อง มันมีมา แล้วมันละเอียดมาก มันเป็นความเคยใจ หัวใจดวงนี้เคยทำอะไรมา เคยซับซ้อนสิ่งใดมา สิ่งนี้มันจะเป็นจริตนิสัยของเรา จริตนิสัยเห็นใหม่ ถ้ามันชอบเห็นใหม่ มันชอบ คูสืออย่างสิ่งต่าง ๆ คนไม่ชอบเขาไม่ต้องการสิ่งนั้นเลย แต่คนชอบ ชอบแล้วมีความสุขเห็นใหม่ คุณมีความสุขความทุกข์มันเกิดมาจากอะไรล่ะ เกิดจากความชอบ เกิดจากความพอใจ เกิดจากความสิ่งที่ที่สนองตัณหาความทะยานอยากของตัวเอง มันก็เป็นความสุขขึ้นมา เป็นอามิสเห็นใหม่ ต้องได้สัมผัส ได้เสพถึงมีความสุขของมัน

คนที่ไม่ชอบเป็นทุกข์นะ สิ่งนี้ปฏิเสธผลสักไสมันไม่ชอบ ไม่ชอบสิ่งนี้เลยไม่ต้องการสิ่งนี้เลย แต่ถ้ามันเป็นกรรม สิ่งนี้ทำไมมาอยู่ใกล้กับเรา สิ่งนี้ทุกข์นำคุณเลยเห็นใหม่เนี่ยสิ่งต่าง ๆ มันทุกข์ สุขมันมาจากไหน เนี่ยมันเป็นจริตเป็นนิสัยเพราะอะไร เพราะการกระทำอันนี้ สิ่งต่าง ๆ ทำมาอย่างนี้ แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย ตรงกับจริตตรงกับนิสัยเห็นใหม่

องค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางธรรมไว้ เนี่ยกรรมฐาน ๔๐ ห้อง วิธีการทำใจให้สงบ เพียงแต่การทำใจให้สงบ หงายภาชนะให้ได้ หงายภาชนะขึ้นมา เนี่ยจิตมันไม่สงบเพราะเกิดอึดตา อึดตาความยึดมั่นถือมั่นของเราเนี่ย พุทโธ ๆ ๆ ๆ ไปเนี่ยเห็นใหม่ ตั้งยึดมั่นอึดตา คำว่าอึดตา อึดตา คือมันยึดในตัวมันเองว่าตัวนี้เป็นมัน พุทโธ ๆ ๆ ๆ พุทโธเข้าไปเห็นใหม่

พุทธโธเข้าไปบ่อย ๆ ครั้งเข้า เนี่ย ๆ สิ่งที่เป็นอวดตาเห็นใหม่ มันได้เคลื่อนไหว ๆ ๆ อวดตาเนี่ย มันยุบตัวลงนะ พอยุบตัวลงเพราะเราใจใหม่ เพราะเรา เพราะศักดิ์ศรี เพราะทิวทัศน์ เพราะความเห็น เพราะความยึดมั่น เราเนี่ยมันขวางไว้หมดเลย ขวางให้จิตนี้ลงสมาธิไม่ได้ แล้วพุทธโธ ๆ ๆ พุทธโธไปเรื่อย ๆ มันกระจายตัวเราเนี่ยไป อยู่กับพุทธโธ ๆ เห็นใหม่

พุทธโธเกิดจากวิตก ถ้าเราไม่นึกพุทธโธจะไม่มี แต่นึกพุทธโธแล้วทำไมพุทธโธไม่อยู่กับเราล่ะ นึกพุทธโธที่แรกเห็นใหม่จะชัดเจนมาก พร้อมสติ พร้อมพุทธโธ ๆ ๆ แล้วก็อ่อนไป ๆ คำว่าอ่อน ถ้าสติพร้อมนะ อ่อนหรือมันจางไปพร้อมกับสติสัมปชัญญะเข้มข้นขึ้นมา อันนั้นถูกต้อง แต่ว่าพุทธโธ ๆ ๆ มันจางไป พร้อมกับความรู้ พร้อมกับสติ จางจนหายไปเลยเห็นใหม่

มันมี ๒ ประเด็น ประเด็น ๑ มันมีข้อเท็จจริงที่มันเนี่ย อวดตาหรือตัวตนเนี่ย มันเริ่มมีคำบริกรรมเนี่ย เข้าไปตีแผ่มันเห็นใหม่ นี่มันเป็นข้อเท็จจริง แต่ว่าพุทธโธ ๆ ๆ ๆ เพราะศึกษา เพราะกิเลสมันย้อนศร เพราะกิเลสอาชรรณะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราศึกษาเนี่ย ของครูบาอาจารย์ที่ท่านสั่งสอนเนี่ย ว่าพุทธโธ ๆ ๆ เนี่ยมันหายบ ๆ นะ พุทธโธมันเป็นการวิตกวิจารณ์ เป็นของหายบ แต่ถ้ามันเป็นสมาธิจริง ๆ นะ มันจะละเอียดของมันไปเรื่อย ๆ ละเอียดไปเรื่อย ๆ ละเอียดจนพุทธโธไม่ได้เลย ละเอียดจนพุทธโธไม่ได้

เหมือนทำอาหารนี้ คนทำอาหารเขาทำด้วยความชำนาญ เขาทำได้เรียบร้อย เขาทำได้คล่องแคล่ว แล้วรสชาติดีมาก เราพยายามจะทำอาหารเนี่ย เราไปทำเหมือนเขาเลย ทุกอย่างมาพร้อมเลย ผักตบชอกมาดิบ ๆ สุก ๆ ไม่ได้เรื่องเลย นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามีความชำนาญของมัน พุทธโธ ๆ ๆ ๆ ไปนี้ มันจะละเอียดของมันไปด้วยความชำนาญ ด้วยความคล่องแคล่ว ด้วยทำสิ่งต่าง ๆ มันจะลงมันจะเข้าสัมมาสมาธิ

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ในเมื่อเราตั้งสติของเรา เราใช้สติของเราอยู่กับคำบริกรรม เราบริกรรมพร้อมสติพร้อม ถ้าใช้คำบริกรรมไปด้วยเนี่ย มันพร้อมของมันเห็นใหม่ เนี่ยแต่ถ้าเราไม่พร้อมของเราล่ะ แล้วเนี่ยสิ่งที่มันพร้อมของมัน สติของมันขึ้นไป มันก็ละเอียดของมันไป ละเอียดตามความเป็นจริง

แต่เราพุทธโธ ๆ ๆ สติเราก็อ่อน แต่เพราะเรายึด เรายึดว่ามันจะต้องละเอียดเข้าไป มันจะต้องจางไป มันต้องจางไป เนี่ยเราแก้ปัญหานี้กับผู้ที่ปฏิบัติใหม่ทุกคน ว่าพุทธโธหายไม่ได้ ก็บอกสุดท้ายแล้วพุทธโธจะหาย ถ้าเป็นอัปนาสมาธิพุทธโธจะหายไป พุทธโธ ๆ ๆ จนพุทธโธไม่ได้ จิตเป็นตัวจิต เป็น

ตัวที่ว่าอิสรภาพของมันเลย อีกรู้อะไรเห็นใหม่ จิตเป็นหนึ่ง เพราะจิตกับอารมณ์ความรู้สึกเห็นใหม่ จิตเป็นสอง โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างนั้นหมด ทุกคนจะมีจิตอยู่ ทุกคนจะมีพลังงาน อยู่ในตัวเราเนี่ย แล้วทุกคนจะมีความคิดด้วย

ความคิดเนี่ยมันสื่อความหมายกันทางโลก เป็นสามัญสำนึก ความคิดนะมันเป็นสอง ทุกคนจะมีอารมณ์ความรู้สึกนะ เนี่ยกับจิต กับตัวพลังงาน ตัวพลังงานคือตัวธาตุรู้ แล้วก็จะมีอารมณ์อยู่ด้วย นี่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนของมัน ใช้ธรรมะเนี่ยเพื่อให้เราได้สัมผัสความจริงขึ้นมา ให้มันนึก พุทโธ ๆ ๆ ๆ จะพุทโธเรื่อย ๆ ๆ เนี่ยพุทโธเนี่ย สัญญาอารมณ์เห็นใหม่ เนี่ยพลังงานกับตัวสัญญา อารมณ์ พุทโธ ๆ จนพุทโธเห็นใหม่ จนมันละเอียดเข้ามาจนมันเป็นหนึ่งได้ จนเป็นหนึ่งได้เนี่ย สัมมาสมาธิ

ถ้ามันเข้ามาถึงสัมมาสมาธิได้เห็นใหม่ เนี่ยตามความเป็นจริง แต่ถ้าพุทโธ ๆ ๆ ๆ พุทโธจาง ไปเลย มันเป็นสองอยู่แล้วเนี่ย เพราะพลังงานกับความคิดพุทโธ แล้วยังพุทโธ ๆ ๆ แล้วมันจะจางไป กิเลสมันย้อนศร กิเลสมันย้อนศรนะ เอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอาธรรมะของครูบา อาจารย์นี่แหละ แต่เพราะความเข้าใจผิดของเราเห็นใหม่ เนี่ยกิเลสมันถึงทำลายเรา กิเลสมันทำลาย เรานะ เราถึงจะไม่ได้ลิ้มรสสมาธิธรรม ได้ลิ้มรสของความสงบของใจ

ถ้ามันได้ลิ้มรสความสงบของใจเห็นใหม่ พุทโธ ๆ ๆ เนี่ย ตั้งสติ นี่พอตั้งสติชัดเจนมาก พุทโธ ๆ ๆ ตะโกนเลยละ ถ้ามันจะเป็นสัมมาสมาธิเนี่ย ถ้าจิตมันจะสงบนะ ตะโกนขนาดไหนจิตมันจะ ลงของมัน พอมันลงของมัน ตะโกนขนาดไหน ตะโกนชัด ๆ เลยนะ เราถึงเวลาแก่ผู้ปฏิบัติใหม่ บอกว่าพุทโธ พุทโธหายไม่ได้ พุทโธหายไม่ได้ แต่ตามข้อเท็จจริงมันจะหายของมัน ถ้ามันเป็นอุปป นานจนพุทโธไม่ได้เลย มันเป็นข้อเท็จจริง

เพราะเราเนี่ยโดนกิเลสมันย้อนศรได้ เพราะพวกเราเนี่ยโดนกิเลสเอามาหลอก ในการ ประพฤติปฏิบัติกันนะ ซึ่งสุกก่อนห้าม อยากได้ก่อน อยากได้ก่อนซื้อ อยากไปหมดเลย แล้วผลของมันทำให้เราไม่ได้รับรสความเป็นจริงเลยเห็นใหม่ นี่ไปกับกิเลส เนี่ยเวลาปฏิบัติเพื่อจะเปิดทางนะ ถ้า จิตสงบเนี่ยเหมือนการเปิดทาง การรักษาความปลอดภัยเห็นใหม่ เขาจะมีรถกวาดถนนขึ้นไปให้เรา มีความปลอดภัย แต่ความปลอดภัย นี่ขนาดปลอดภัยแล้วนะ แล้วเวลาปฏิบัติไปเห็นใหม่ ถ้าเกิด วิปัสสนาเกิดปัญญาขึ้นมาเนี่ย ถ้ากิเลสมันย้อนศรนะ จิตมันสงบแล้วนะ

ถ้าจิตมันสงบพอจิตมันสงบ พอจิตสงบเห็นใหม่ เราก็อยู่กับความสุขนั้น เพราะความสงบนั้นนะ เนี่ยสุขใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แม้แต่จิตสงบนี้มีความสุขมาก ความสุขมากจนผู้ประพฤติปฏิบัติติดได้ว่า เนี่ยคือนิพพาน เนี่ยคือความสุข ติดความสงบนั้น เพราะติดว่ามีอาการกระทำ มีการกระทำแล้ว คิดว่าเห็นใหม่ สิ่งต่างที่เกิดขึ้นมาถ้าใช้ปัญญาเนี่ย เขาเรียกในวงกรรมฐานเราใช้คำว่า ปัญญาอบรมสมาธิ คำว่าอบรมสมาธิคือทำให้จิตสงบ มันไม่ได้ฆ่ากิเลสเลย มันไม่ได้ทำลายกิเลสให้ตัวไหนได้ สะเทือนจากเราเลย

ทั้ง ๆ ที่เห็นใหม่เนี่ยการกระทำสิ่งนี้ เราไปกับกิเลสเนี่ย แล้วพอจิตสงบขึ้นมาแล้ว เราจะต้องชำนาญและรักษามันให้เป็น ถ้ารักษาไม่เป็นนะ เรามีเงินอยู่สัก ๕ บาท ๑๐ บาท แล้วเราใช้หมดแล้วเนี่ย เราจะไปหาเงินที่ไหน ถ้าเรารักษามันเป็นนะ เราจะประหยัดมัธยัสถ์ของเรา ตั้งสติแล้วทำความสงบนี้ มันสงบได้อย่างไร ถ้าสงบได้อย่างไรเห็นใหม่ สิ่งที่ทำมาแล้วมันจะเป็นสิ่งที่ประสพการณ์ของเรา ถ้าประสพการณ์พยายามทำอย่างนี้ พอทำอย่างนี้ไปเนี่ย กิเลสมันต่อต้านทุกอย่าง เรื่อง มันทำลายทุกอย่าง

กิเลสเนี่ยพระพุทธเจ้าบอกกิเลส คำว่ากิเลส ๆ ๆ พระพุทธเจ้าเป็นคนบัญญัติศัพท์นะ กิเลส มันก็คือตัวเรานี้แหละ กิเลสก็คือความรู้สึกในหัวใจเรานี้แหละ แล้วเราทำอะไรแล้วเนี่ย เราเองก็คาดหมายไปกับมันตลอดเห็นใหม่ เนี่ยมันก็ว่าเคยสงบแล้วนะ ทำอย่างนี้ ๆ สงบนะ มันจะเป็นสูตรสำเร็จนะ ไม่ได้กินนะ ไม่ได้กิน เนี่ยต้องทำนะจนกิเลสมันเปลอ พอมันเปลอ กิเลสมันเปลอ กิเลสมันสู้ความจริงจังของเราไม่ได้ กิเลสมันสู้กับสังขจะความจริงของเรา ที่พยายามต่อสู้กับมันเนี่ย มันก็สงบได้อีก มันก็สงบได้อีก

สงบจนเรายืนยันได้ ว่าเราสามารถทำได้ ถ้าเรามีสติ มีคำบริกรรมแล้วมีสติ มันต้องลงได้ ลงได้เห็นใหม่ พอจิตสงบบ่อยครั้งเข้าจนมีกำลัง มีความเข้มแข็งนี้ เอกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่น จิตตั้งมั่น จิตถึงออก จิตตั้งมั่นแล้ว จิตตั้งมั่นเราควบคุมได้หมด ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ พอจิตตั้งมั่น ออกรู้ ๆ ออกรู้ว่าเนี่ย ๆ ออกรู้ในอะไร ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ในกายเรานี้แหละ

นี่คูสีในร่างกายเราของเราทั้งนั้นนะ มันเกิดเป็นเราจริง ๆ มนุษย์สมบัติเห็นใหม่ มนุษย์สมบัติเนี่ยเป็นอริยทรัพย์ เพราะเราไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ จิตต้องเกิดอยู่แล้ว มันจะเกิดในสถานะใดแล้วแต่แต่เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพุทธศาสนาด้วย แล้วรู้จักบุญกุศลด้วย แล้วรู้จักการประพฤติปฏิบัติด้วย ว่า จะเอาจิตนี้ออกจากกิเลสให้ได้ด้วย

ถ้ามันรู้จักปฏิบัติเห็นใหม่ พอจิตสงบแล้วเนี่ย ออกรู้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรมเนี่ย ถ้าออกรู้ตามความเป็นจริงนั่น ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงโดยจิตที่มันสงบนะ มันสะท้อนหัวใจมาก มันสะท้อนหัวใจจนขนพองสยองเกล้า ใครเห็นกายครั้งแรกนะ ใครเห็นกายครั้งแรกโดยสังขารนะ มันสะท้อนหัวใจมาก

สิ่งนี้มันเห็นกันไม่ได้ มันเห็นกันไม่ได้สิ่งที่คุยกัน สิ่งที่เขาสื่อสารกันในทางโลก ไม่จริง มันไม่จริงเพราะอะไร เพราะเป็นคำพูดเฉย ๆ ใจ เป็นคำที่เป็นปรมาตมธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม เนี่ยพิจารณากายคือเห็นกาย เนี่ยกิเลสมันหลอกตัวเอง เหมือนการสร้างภาพ สร้างภาพว่าทำอย่างนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนี่ยตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วเราฟังธรรมวินัยไว้ เราก็ทำครบสูตร ทุกอย่างเหมือนกันหมดเลย แล้วมันจะผิดไปไหนล่ะ ก็ผิดตรงกิเลสมันหลอกนี่ไง

เพราะมันไม่สะท้อนกิเลสไป เพราะกิเลสเนี่ยมันหลอก กิเลสเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเงา แล้วหลอกให้เราทำตามนั้น ให้ครบขบวนการของการกระทำ แล้วว่าผลมันจะเกิดขึ้น ไม่มีทาง เป็นสัญญาอารมณ์ เป็นสิ่งที่เราไปลอกเลียนมา มันเป็นเลียนแบบ ลอกเลียนมา มันเป็นไปไม่ได้ ไม่เป็นปัจจุบันธรรม มันไม่เกิดขึ้นกับจิตนี้นี่ไง เนี่ยกิเลสมันย้อนศร มันย้อนศรมันทำลายเราทั้งนั้นนะ กิเลสมันย้อนศร

เนี่ยคูสติในการประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมาเนี่ย เนี่ยถ้าเราทำจริงขึ้นมาเนี่ย พอทำจริงมันเห็นความจริง เนี่ยทางมันจะเปิดโล่ง เปิดโล่งให้เราก้าวเดินไปได้ แล้วถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันสะท้อนหัวใจ สะท้อนมาก จนถึงที่สุดนะถ้าไปเห็นจิตเดิมแท้เนี่ย มันเหมือนไก่ตาแตก โดยธรรมชาติของเราเห็นใหม่ มันต้องมีการสัมผัส มันต้องมีการรับรู้ มันถึงรู้สิ่งนั้นได้ แล้วจิตมันรู้จิต จิตที่มันเป็นของมันเอง มันรู้ตัวมันเองเนี่ย เป็นเรื่องมหัศจรรย์ มหัศจรรย์กว่าการเห็นกายหลายร้อยเท่าหลายพันเท่า การเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมเนี่ย มันสะท้อนหัวใจมาก นี่ไง มรรคหยาบ มรรคละเอียด

มรรคอย่างหยาบ ๆ เนี่ยนะ มรรคอย่างหยาบ ๆ เห็นใหม่คูสติ แม้แต่ความคิดที่ทำความสงบของหัวใจ มรรคอย่างหยาบ ๆ มรรคหยาบ มรรคของโลกเห็นใหม่คูสติ เขาว่ามรรคนะ สัมมาอาชีวะ ต้องเลี้ยงชีพอย่างนั้น ๆ ใช้นี่มันมรรคของฆราวาสเขา ฆราวาสธรรม มันไม่ใช่มรรคของนักบวชหรอก มันไม่ใช่มรรคสามัคคี ไม่ใช่มรรคของโศคาปัตติมรรค ใช้นั้นมันมรรคของฆราวาสเขา ฆราวาสเขา

สัมมาอาชีวะ เนี่ย ๆ สอนไง กัตถุญกตเวทิต้องมีกัตถุญ ต้องเป็นคนดี มันก็เป็นคนดีทั้งนั้นนะ แต่ดีของใคร เนี่ยดีของเขาเห็นใหม่ เขาประกอบสัมมาอาชีวะใจใหม่ เนี่ยคูติ ทำเลี้ยงชีพชอบ เลี้ยงชีพโดยสะอาดบริสุทธิ์ใจ ดีหมดเลย แล้วดีแล้วได้อะไรล่ะ เอาก็ได้ตายใจ ได้เกิดมาแล้วตายเปล่าไง ตายฟรี ๆ ตายเปล่า ๆ

เกิดมาพระพุทธศาสนา ให้มีการประพฤติปฏิบัติ มั่นบุญกุศลหรือผลตอบแทน มันต่างกัน ผลตอบแทนของท่าน เป็นอามิสก็เวียนไปในวัฏฏะ ก็เป็นผลของวัฏฏะ การเกิดการตายในวัฏฏะ ผลของการทำความสงบของใจ ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาได้ มันมีหลักของมันขึ้นมา แล้วเวลาจะตายนะ จิตมันจะเข้ามาถึงคุณงามความดีของเรา นี่ไปเกิดบนพรหมเพราะจิตนี้ เนี่ยสมาธิคือจิตตั้งมั่น เอกัคคตารมณ์ คือจิตหนึ่ง จิตหนึ่งก็เท่ากับพรหม พรหมคือขั้นหนึ่ง พรหมมีขั้นเดียว พรหมมีจิตล้วน ๆ ไม่มีขั้น ๕ เทวดาคือมีขั้น ๕ เห็นไหม

เนี่ยผลตอบสนองมันต่างกัน แล้วเราลงทุนลงแรงทำความสงบของใจ เพราะใจมันสะอาดบริสุทธิ์ เพราะใจออกรับรู้เนี่ยเห็นกาย เห็นจิตนะ มันสะท้อนกิเลสนะ โอ้โห มันขนพองสยองเกล้า มันสะท้อนมากนะ มันสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนหัวใจมากนะ แล้วเราพยายามของเราเห็นใหม่ เนี่ยอย่าให้กิเลสมันย้อนศร กิเลสมันย้อนศรนะ มันเอาสิ่งนี้มาหลอกลวงเรานะ คุณะเวลาประพฤติปฏิบัติไปนะ ผู้ใดประพฤติปฏิบัติจิตมันสงบขนาดไหน แล้วทำจิตสงบอีกไม่ได้ ทำจิตสงบไม่ได้เห็นใหม่ จิตสงบไม่ได้ จิตต่าง ๆ เนี่ย มันเป็นเวรเป็นกรรมของคนนะ

บัว ๔ เหล่า สิ่งที่คนเราเนี่ยสร้างบุญกุศลของเรามาดีเห็นใหม่ สร้างกุศลของเรามาดี มันจะมีสิ่งที่ สัปายะ ๔ เนี่ยอาจารย์เป็นสัปายะ อาหารเป็นสัปายะ หมู่คณะเป็นสัปายะ สถานที่ เป็นสัปายะ ไปที่ไหนมันสัปายะ มันพอดีไปหมดนะ แต่ถ้าเรามีบาปมีกรรม สิ่งนั้นดี ๆ นะ พอเราไปมันเปลี่ยนแปลงจนไม่เป็นสัปายะสักอย่างหนึ่ง เนี่ยอำนาจวาสนาของคน คำว่าอำนาจวาสนาเนี่ย เราก็มองไม่เห็นกันไง ว่าทำไมมันเป็นอย่างนั้น ๆ เนี่ยครูบาอาจารย์ท่านไปปฏิบัติเห็นอย่างนี้มา มันไปแล้วมันได้จังหวะพอดี ๆ นะ

เนี่ยพูดถึงอำนาจวาสนา คือการสร้างบุญกุศลมา บุญกุศลทำให้สิ่งใดสิ่งนั้นที่การประพฤติปฏิบัติมันลงตัว มันควรจะเป็นไปได้ เหมือนทางโลกเลย เหมือนทางโลกที่เราประกอบสัมมาอาชีวะเนี่ย ถ้าเราได้สร้างบุญ จังหวะมันมานะ ตำแหน่งว่างพอดีทุกทีเลย พอจะเลื่อนตำแหน่งนะ ว่าง ๆ

มันไปได้คล่องตัวมากเลย บางคนขวนขวายขนาดไหน ไม่ได้ ๆ ๆ แข่งอำนาจวาสนาแข่งกันไม่ได้นะ
อำนาจวาสนาเกิดจากอะไร เกิดจากการกระทำเรานี้แหละ เราทำบุญกุศล เราทำคุณงามความดีของเรา

อยากมีปัญหาดี ๆ เห็นไหม นั่งสมาธิภาวนาเนี่ยปัญหาก็เกิดขึ้นมา แล้วปัญหาเกิดในสมาธิ
นะ ปัญญาเวลาเรานั่งอยู่คนเดียว เนี่ยว่านั่งอยู่โคนต้นไม้มันจะเกิดปัญญาได้อย่างไร ทำไมไม่ศึกษา
เล่าเรียน ศึกษา ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎกในหัวใจเลย เปิดมันออกมา ปัญญามันออกมาเนี่ย ปัญญา
เกิดจากการภาวนาล้วน ๆ นะ ปัญญาที่มันชำระกิเลสมันเกิดจากการภาวนา เกิดจากศีล สมาธิ ปัญญา
เกิดจากหัวใจเนี่ย แล้วเกิดขึ้นมาเนี่ยมันเป็นความจริง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนี่ยตรัสรู้ธรรมขึ้นมาจากโคนต้นโพธิ์เนี่ย มันมีธรรมะที่ไหน มี
ธรรมข้อไหนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ศึกษามากับใคร เนี่ยแล้วเวลาตรัสรู้ที่โคนต้นโพธิ์เห็น
ใหม่ เนี่ยแล้ววางสังขะ เทศน์ธรรมจักร เนี่ยเทศน์ธรรมครั้งแรก เนี่ยเทศน์ธรรมจักร เทวเม ภิกขุเว...
ทางสองส่วน ๆ ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพเพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทดสอบ
มากับเจ้าลัทธิต่าง ๆ มาตลอดแล้ว เนี่ยทางสองส่วนที่เห็น ๆ กันในรูปธรรมเลย แล้วทางสองส่วนใน
ใจละ

ทางสองส่วนเนี่ย กามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมถานุโยค เนี่ยจิตมันตกไปสองส่วนอย่างไร
แล้วจิตมันจะเป็นกลางอย่างไร เป็นกลางไม่ใช่กลางจืดชืดน้ำนะ เป็นกลางแบบรับรู้ เป็นกลางแบบรู้
จิต จิตที่เป็นสัมมาสมาธิ เข้าไปเผชิญกับกิเลส เข้าไปเผชิญกับกิเลสตัดหาความทะยานอยากเห็น
ใหม่ สักกายทิฎฐิ วิจิกจฉา สัตถ์พตปรามาส สังโยชน์ ๓ ตัวที่เป็นโศดาบันนี่ เข้าไปเผชิญกับมัน
แล้วต่อสู้กับมัน ต่อสู้ด้วยอะไร สังโยชน์มันอยู่ที่ไหน อะไรไปต่อสู้กับมัน มันก็อาศัยสังโยชน์คือ
ความเคยใจ เคยใจที่มันเกาะเกี่ยวอยู่กับกาย เวทนา จิต ธรรม กายเนี่ยที่มันยึดมั่นถือมั่นของมัน จิตได้
สำนึกเป็นเราทั้งนั้นละ

จริง ๆ มันเป็นเรา มันเป็นเราโดยสมมุติทั้งนั้นแหละ มันเป็นชีวิตนี้เป็นจริงเกิดเป็นจริง ทุก
อย่างเป็นจริงหมดละ มันเป็นจริงจริงโดยสมมุติเห็นไหม จริงในวัฏฏะเพราะมันแปรปรวน มันเวียน
ตายเวียนเกิด มันมีหมคอายุขัย มันมีการตายของมัน แล้วจิตนี้มันตายแล้วมันไปไหน มันก็ตายแล้วก็
เกิดอีก เกิดอีกก็ตายอีก เกิดอีกก็ตายอีกเห็นไหม เนี่ยก็จริงอย่างนี้ไง จริงแบบสมมุติไง มันเป็นจริง ๆ
ของมัน แล้วตีแผ่กับมัน ถ้าจิตมันไม่จริงของมันแล้วจะเอาอะไรมาจริงกับมัน

ถ้ามันจิตมันจริงขึ้นมามันเป็นสัมมาสมาธิเห็นใหม่ จริงกับมัน ถ้าจริงของมันพิสูจน์กับมัน เนี่ยจิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม จิตมันพิสูจน์ จิตมันเห็นจริง จิตมันสะท้อนจิต เพราะจิต จิตมันหลงผิด เนี่ยอุปาทานที่มันฝังอยู่กลางหัวใจเนี่ย มันจะถอดถอนอย่างไร ถ้ามันไม่มี มรรคญาณขึ้นมา เข้ามาชำระมัน เข้ามาถอดถอนมัน เนี่ยเข้ามาถอดถอน เนี่ยการต่อสู้นะ

นี่คือการเดินอริยมรรค ถ้าการเดินอริยมรรคนะ การเกิดอริยมรรคนะ แล้วเกิดถ้ากิเลสมันย้อน ศรขึ้นมา มันชนตายเลย คุณถลิต ทรเห็นใหม่ วิ่งคนละเลนเลยเห็นใหม่ ทำไมมันวิ่งข้ามเกาะมาชนเรา ตายหมดเกลี้ยงเลย เนี่ยขณะที่มันวิปัสสนาไป เราอย่าให้กิเลสมันย้อนศร เวลาเราปฏิบัติไปแล้วนะ ขณะที่จิตมันเป็น ขณะที่จิตมันเป็นนะ ขณะที่จิตมันเป็นสมาธิ จิตที่มันจับกายได้ จับเวทนา จับจิต จับ ธรรมเนี่ย แล้วมันแยกแยะของมันเห็นใหม่ มันแยกแยะของมัน มันปล่อยของมัน มันวางของมันได้ พอมันปล่อยมันวางของมันเห็นใหม่

แล้วเราเคยได้เคยเป็นนะ แล้วมันอยากได้ อยากดี อยากดี ก็ใช้ปัญญาใช้ต่อสู้กับมันตลอดไป มันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้เพราะอะไร เพราะคนเราทำงานมันต้องเหนื่อยยาก คนเรามีเงินมี ทองใช้สอยไป มันต้องบกพร่องไป เงินมันต้องพร่องไปเป็นธรรมดา มันต้องหามาเติม มันต้องหามา เติมใช้ใหม่ เพราะอะไร เพราะชีวิตเราอีกยาวไกล

การประพฤติปฏิบัติของเราเนี่ย เราต้องการชำระกิเลส เราต้องต่อสู้กับมันด้วยเกมส์ยาว ไม่ใช่ เกมส์สั้น ๆ เกมส์สั้น ๆ ขิปปลาปัญญาเท่านั้นที่ตรัสรู้ ปฏิบัติได้ง่ายรู้ง่าย ถ้าเกมส์มันยาวเห็นใหม่ เรา พิจารณาแล้วนี่ ถ้าจิตมันสงบนะ พิจารณากายเนี่ย เนี่ยรำพึงให้เป็นอย่างไร เนี่ยรำพึงเห็นใหม่ พิจารณากายนะ พิจารณากายเนี่ยโดยปัญญา ปัญญาเนี่ยมันจะรำพึงเลย ให้แปรสภาพเป็นอย่างนั้น ๆ อย่างนั้นนะ ถ้ากำลังของจิตมันมีนะ มันพื้ ๆ ๆ ตามที่เราทำงาน แล้วพอพื้ ๆ ๆ รสของมันนะ รส ของจิตเห็นนะ

คูตี เวลาครูสอนนักเรียนนะ เขามีเลกเชอร์ เขาทำให้เห็นนะ เด็กมันเรียนตามนะ มันจะเขียน ตามเลยแต่นี้จิตมันเห็นของมัน เวลามันให้แปรสภาพพื้ ๆ ๆ เนี่ย มันสะท้อนหัวใจ สะท้อนหัวใจ สะท้อนหัวใจ ถ้ามันสะท้อนหัวใจมันปล่อย พอปล่อยมันก็ว่างเห็นใหม่ พอปล่อยว่างเนี่ย ปล่อย ขนาดไหนแล้ว ว่างใจไม่ได้ ถ้ามันเป็นจริงนะ มันเป็นจริงของมัน มันจะเป็นจริงของมัน เนี่ย วิปัสสนา การใช้ปัญญาของเรา เนี่ยแต่ถ้ากิเลสมันย้อนศร มันทำลายหมดเลย พอมันทำลายแล้วนะ มันยังคิดว่าสิ่งนี้เป็นมรรคผลนิพพาน

มันทำลายได้ ขณะปฏิบัติไปเนี่ย มันจะมีเล่ห์เหลี่ยม แล้วปฏิบัติไปเนี่ยละเอียด กิเลสมันยิ่งละเอียด เนี่ยโศดาปัตติมรรคเนี่ย ขณะที่เริ่มต้นการกระทำเนี่ยเพราะว่ากิเลสมันรู้ตัวนะ กิเลสมันเริ่มรู้ตัวแล้วเห็นใหม่ เช่นทำสมาธิเนี่ย กว่าสมาธิจะได้จะเปิดทางโล่งให้จิตมันเดินออกไปได้ มันยังจะต่อสู้กับอตตาดำตนของตัวเอง อตตาของเรานี้แหละ ตัวตนของเรานี้แหละ มันทำให้จิตเราสงบไม่ได้ ทำจนตัวตนของเรามันเปิดทางโล่งให้ได้ พอเปิดทางโล่งให้ได้เนี่ยออกวิปัสสนาไป วิปัสสนาไปพอมันรู้มันเห็นของมันขึ้นมาเนี่ย ด้วยความอยากได้ ด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยากเห็นใหม่ ขณะที่ทำดีเป็นความดีทั้งนั้นนะ

การประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ทุกคนก็ต้องการจะพ้นทุกข์ ทุกคนก็ต่อสู้กับกิเลส เพื่อจะให้มันล่องจากทุกข์ไป แล้วในการต่อสู้มันผิดตรงไหน ในการต่อสู้กับกิเลสมันผิดตรงไหน ในการทำสมาธิมันผิดตรงไหน มันผิดใจ มันผิดเพราะเราคิดว่าเราจะทำให้ได้ เราจะทำให้มันถึง แต่การทำไปนั้นมันไปบั่นทอนตัวมันเองใจ บั่นทอนคูลี ทรัพย์สินเงินทองที่เราใช้ไป มันบั่นทอน มันน้อยไปใหม่ ทำไมทรัพย์สินเงินทองที่เราใช้ไปเนี่ย มันร่อยหรอไปใหม่ เราจะหามาเพื่อให้ตระกูลของเรามันคงใหม่ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่มันได้พิจารณาไป มันได้กระทำของมันไป มันได้ใช้ไปแล้วมันร่อยหรอลงใหม่

แล้วก็ทำความดีใจ ก็ต่อสู้กับกิเลสใจ การต่อสู้กับกิเลสมันผิด ผิดตรงไหน การต่อสู้เนี่ยกิเลสมันคิดอย่างไรใจ เนี่ยกิเลสมันซ่อนศรนะ ซ่อนศรทำให้เราละล้าละลัง เนี่ยพิจารณาไปแล้วจะได้หรือไม่ได้ แล้วการพิจารณานี้มันเป็นปัญญานะ มันจะต้องชนะกิเลสด้วยปัญญา ก็ปัญญามันเกิดแล้ว คูลีมันปล่อยขนาดนี้ ดั่งคปทาน พิจารณากายมันปล่อยโล่งเนี่ย เนี่ยปล่อยโล่งขนาดไหน เนี่ยมันสรุปไม่ได้

ขณะที่มันสรุปเนี่ย ขณะจิตที่มันแปรเนี่ยมันแปรสภาพ จากปุถุชนเป็นกัลยาณปุถุชน เพราะเราเห็นการใช้ปัญญา การใช้ทำลายอตตา ทำลายตัวตนของเรา ทำลายตัวตนขึ้นมาเนี่ย มันถึงเห็นใหม่ รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ความรับรู้ ความมีฉลาด มีปัญญานี้มันเป็นบ่วงของมาร มันไปบูชาตัวตนอันนี้ให้มีทิฐิมานะ มันเลยทำให้เป็นปุถุชน ไม่เป็นกัลยาณปุถุชน เพราะมันทำจิตของเราให้ย่อยสลาย ให้มันสงบไม่ได้

แต่พอเราใช้ปัญญาของเรา ใช้คำบริกรรมของเราต่าง ๆ ทำลายมันตลอดไป ทำลายมัน ๆ ทำลายใจเรานี้แหละ ทำลายความรู้สึก ทำลายทิฐิ ทำลายมานะ ทำลายศักดิ์ศรี ทำลายตัวตนเรานี้ ทำ

มัน ทำลายมัน ๆ พอทำลายมันไปบ่อยครั้งเข้า ๆ เห็นใหม่ เนี่ยสิ่งที่มันเป็นตัวตน มันเป็นอัตตาขึ้นมา เพราะใคร ก็เพราะว่ารูป รส กลิ่น เสียง บุขามันใจ ยกยอ มัน สรรเสริญมัน มันก็มีทิฏฐิมานะ ทิฏฐิมานะมันก็ทุกข์อยู่นี่ไง

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาขึ้นมา มันปล่อยเห็นใหม่ เนี่ยปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ มันเห็นการเปลี่ยนแปลง เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เราจะควบคุมใจของเราได้ ที่ทำสมาธิของเราได้ พอออกไปนะ ถ้าเปลี่ยนแปลงจนจิตมันคง จิตพิจารณา เราใช้ปัญญาของเรา เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ สมาธิอบรม ปัญญาจนจิตมันตั้งมั่นของมัน

ถ้ามันออกวิปัสสนาไม่ได้เห็นใหม่ มีเงิน มีทุนใช้ไม่เป็น คนเราเนี่ยเขาทำธุรกิจการค้ากันเนี่ย เขาต้องการทุนรอนมาก ถ้าใครทุนรอนมากเนี่ย เราทำการค้าของเราเนี่ย เราโอกาสมหาศาลเลย เพราะทุนเรามาก สัมมาสมาธิก็เหมือนกัน มีทุนมีรอนแล้วทำธุรกิจไม่เป็น ใช้อะไรไม่เป็น ปล่อยให้มันเสื่อมไป มีเงินทองใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จนไม่เคยบำรุงรักษา ไม่เคยทำให้มันงอกเงยขึ้นมา แล้วมันจะเอาอะไรไปสู้กับเขา

เนี่ยพอจิตมันสงบขึ้นมาแล้วเนี่ย มันออกเนี่ย จิตสงบแล้วออกวิปัสสนาไม่เป็น ทำไม่ได้เนาะ ถ้าจิตมันสงบแล้วออกวิปัสสนาได้ มันออกไปเห็นกายเนี่ย เห็นกาย เห็นเวทนา ถ้ามันไม่เห็น เห็นมันไม่ได้รำพึงมันขึ้นมา มันต้องจุดประเด็นขึ้นมาให้เห็น กาย เวทนา จิต ธรรมให้ได้ ถ้าเห็นกาย เวทนา จิต ธรรมได้ มันพิจารณาไป มันคนละมิติกัน มันคนละระดับกันหมดละ

มรรค ๔ ผล ๔ มรรคหยาบ มรรคละเอียด ต่าง ๆ หลากหลายมาก ถ้าหลากหลายมากเห็นใหม่ เนี่ย ๆ ที่เราทำขึ้นไป ตั้งแต่ ๆ เราต่อสู้กันเพื่อเปิดทางขึ้นมา แล้วเวลาพิจารณาไป พิจารณาไป เนี่ย ธรรมที่ว่าใช้ปัญญาแล้วมันจะผัดตรงไหน ๆ ผิดหรือถูกเนี่ยมันรู้หมดนะ จิตของเราเนี่ย มันจะรู้เอง เป็นปัจฉัตตัง เป็นปัจฉัตตัง เป็นสันทิฏฐิโก ทุกข์ใหม่ อยู่ในปัจจุบันก็ทุกข์ ปฏิบัติก็ทุกข์ แต่ความทุกข์อย่างเงี้ยสิ่งที่ตอบสนองมา ที่เป็นผลตอบแทนขึ้นมาเนี่ย มันมีอะไรเป็นผลตอบแทน สิ่งที่ตอบแทนขึ้นมาเนี่ย สิ่งใดมันเป็นประโยชน์กับจิตดวงนี้

ถ้าจิตดวงนี้มันพิจารณาขึ้นไป เห็นใหม่พิจารณาไป พอพิจารณาของมัน ถ้ามันออกจิตสงบแล้วออกวิปัสสนาได้ วิปัสสนาขนาดไหนเห็นใหม่ วิปัสสนาเราก็พยายามทำของเรา เนี่ยเงี้ยกิเลสมัน ย้อนศร กิเลสมันย้อนศร กิเลสมันข้ามเกาะข้ามคอนเข้ามาชนตายเลย นอนตายอยู่ข้างถนนนะ เนี่ย

ถนนที่ไหน คูสิเราเปิดโล่งขึ้นมาเพื่อเปิดถนนหนทางให้ก้าวเดิน แล้วกิเลสมันก็ย้อนศรเข้ามา ทิ่มหัวใจให้ตายคาสมาธินั้นนะ เนียมันตายคาที่อยู่ ฐิติจิต มันตายคาอยู่กับหัวใจเรา

มันไม่ก้าวหน้า มันไม่ไปไม่ได้เห็นใหม่เพราะอะไร เพราะกิเลสมันย้อนศรมาทิ่มหัวใจเราเอง เนียพิจารณาแล้วยังใช้ปัญญาแล้ว ยิ่งวิปัสสนาแล้วจะต่อสู้กิเลส จะเอาผลเอาให้ได้ไง ต้องวางไว้ นะ อย่าให้กิเลสมันหลอก ไซ้เราทำดีก็ทำดีของเรา ทำดีแล้วเนี่ย ขนาดทำดีแล้วเนี่ย มันก็ต้องมีปัญหา มีการทดสอบเห็นใหม่ ถ้าพิจารณาไปแล้วมันปล่อยเนี่ย ดั่งคพหามันปล่อยวางอย่างนี้ มันปล่อยวางแล้วเนี่ย จิตใจเนี่ยมันมีสิ่งใดบ้าง ที่หลุดออกไปจากการยึดมั่นถือมั่นของเรา

ถ้าไม่มีสิ่งใดหลุดออกไปจากความยึดมั่น คือจิตปกติไง การทำสมาธิเนี่ย การทำความสงบของใจเนี่ย จิตก็ปกติเนี่ย มันมีแต่ความสุข มีแต่ความอิมเมอในหัวใจ แต่มันก็กิเลสยังท่วมปกติเนี่ยแหละ ออกวิปัสสนาไปแล้ว พอวิปัสสนาไปแล้วเห็นใหม่ วิปัสสนาขนาดไหน ถ้าเป็นดั่งคพหาคือเราทำงานแล้วไง เหมือนเราทำงานแล้ว แต่ผลตอบแทนยังไม่ถึงที่สุด ผลตอบแทนยังไม่ถึงที่สุดเห็นใหม่ สัพเพ ธัมมา อนัตตา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนธรรมะ เนียเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตานี้ไง ถ้าจิตมันวิปัสสนา เนียอนัตตา อนัตตาเพราะอะไร อนัตตาเพราะมีจิต มีจิตเนี่ยจับกาย เวทนา จิต ธรรม จิตจับจิต จิตจับกาย จิตจับเวทนา จิตจับธรรม แล้ววิปัสสนาใครครวญ มันเป็นอนัตตาเพราะมีการกระทำ แต่ถ้ามันเป็นโดยแยกส่วนของมัน มันเป็นอนัตตาอย่างไร มันเป็นอนัตตาที่ไหน หนังสือมันเป็นอนัตตาหรือ หนังสือคำว่าเป็นอนัตตาเนี่ยหนังสือ สัพเพ ธัมมา อนัตตา ในธรรมจักรก็เป็นหนังสือ เป็นธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นธรรมของพุทธศาสนา แล้วเรารู้อะไร จะแก้กิเลสของเราได้ไหม เราจะแก้กิเลสของเราได้ มันต้องเป็นเนื้อหาระ เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาจากจิต

นี่ไง อย่าให้กิเลสมันย้อนศร อย่าให้กิเลสมันอ้างอิงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็ทิ่มมาที่เรา ทิ่มหัวใจเรา ย้อนศรมากระทืบ จิตนี้แบนแต่คแต่อยู่กับกิเลสเลย เนียเราต้องต่อสู้กับมัน ให้มันเกิดขึ้นเป็นประสบการณ์จริงเห็นใหม่ เนียสันทิฐฐิโก ปัจจัตตัง ประสบการณ์ของจิต จิตมันมีประสบการณ์ของมัน มีการกระทำของมันเห็นใหม่ เราจะไม่ให้กิเลสย้อนศรเข้ามาทำลายเราไม่ให้กิเลสตรงข้าม ข้ามเลนมาประหารความเพียรของเรา ความเพียรของเรานี้มันจะทุกข์จะยาก มันจะยากง่ายขนาดไหน มันเป็นอำนาจาสนาจริง ๆ นะ

เนี่ยครูบาอาจารย์ของเราเนะ บางองค์ปฏิบัติ เนี่ยพรรษาสองพรรษาไปแล้ว มีมรรคมีผลมี
ขึ้นมาในหัวใจแล้ว บางองค์สิบพรรษายี่สิบพรรษายังไม่ได้ บางองค์ปฏิบัติไปสี่สิบ ห้าสิบพรรษาก็ยัง
ต่อสู้กันนะ แต่ยังมีความเพียรอยู่ ใ้เนี่ยสิ่งที่เรา ๗ปฏิบัติกันอยู่นี้ เราเห็นแล้วเราก็อยากจะให้มัน
เหมือนกัน ทุกคนก็อยากให้มีมันดีทั้งนั้นแหละ แต่ของอย่างนี้นะ พันธุกรรมทางจิตนะ จิตมันมี
พันธุกรรมของมันมา จิตมันมีเข้มแข็ง อ่อนแอของมันมา จิตมันมีความบกพร่อง ๗ ก็ว่ามัน.. สิ่งใด
บกพร่องของใจเนี่ย มันเป็นจุดบอดของใจเนี่ย สิ่งที่เราไม่พบเห็นใหม่

เนี่ยแล้วสิ่งที่เข้มแข็งละ สิ่งที่มีคุณธรรมในหัวใจละ สิ่งเนี่ย มันมีไอคิวใจ คำว่ามีไอคิวนี้เนะ
มันมีปัญญา มันมีปัญญาไหวพริบที่จะจับความรู้สึกของเรา ความคิดที่มันถูกมันผิด ความคิดของ
เรา เนี่ย ๗ ความคิดของเรา สิ่งที่มาเกิดขึ้นมาจากเราเนี่ย มันถูกมันผิดเราต้องดูนะ เราคิดของเราเอง
ว่าถ้ามันคิดของเราเนี่ยเรารักมาก เรารักตัวคนเราเองมาก สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ต้องถูกต้องไปหมด เพราะ
เราก็อรักเราแล้วสิ่งใดเราจะคิดสิ่งที่ไม่ดีได้ยังไง เห็นไหมเนี่ยคุณสิ นี้ไม่ใช่กิเลสข้อนครนะ นี้มันกระต๊อบ
๗ ตรง ๗ เลย กระต๊อบให้หัวใจแบนคาตินมันเลย เนี่ยเราจะสู้กับมัน ยังไม่ทันทำอะไร มันกระต๊อบเรา
แบนคาตินมันแล้ว

เนี่ยสิ่งต่าง ๗ เราต้องคิด เราใช้ปัญญาของเรา นี้พูดถึงปัญญาญาณ ไหวพริบ ปัญญาญาณมันเกิดขึ้นมา
จากพันธุกรรมทางจิต พันธุกรรมนะ บุญเพนิวาสนาบุญสติปัญญา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างมา ๔
อสงไขยแสนมหากัป ครูบาอาจารย์ของเราอย่างเช่น อัครสาวก อัครสาวกเห็นใหม่ คุณอัครสาวก
ขึ้นมาเนี่ย สาวก สาวกะ เนี่ยสร้างกันมาแสนกัป แต่สิ่งที่เป็นอัครสาวกต้องมากกว่านั้นเห็นใหม่ เวลา
องค์พระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร เห็นใหม่ ขณะที่ว่าฟังธรรมพระอัสสชิเป็นพระโสดาบัน จะมา
บวชเห็นใหม่ พระพุทธเจ้าพยากรณ์ตั้งแต่ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์นะ เนี่ยอัครสาวกเบื้องซ้าย เบื้อง
ขวาเรามาแล้ว เรามาแล้วเห็นใหม่ แล้วพระพุทธเจ้าเทศน์สอน เพราะอนาคตังสญาณรู้หมดละ เนี่ย ๗
พันธุกรรมทางจิต พันธุกรรมทางจิตที่ได้สร้างมา

นี่พันธุกรรมทางจิตสร้างมาแล้วเนี่ย มันเป็นของใครละ มันเป็นเพราะเราทำมาเองทั้งนั้นนะ
เราไม่สามารถเอาไม้บรรทัด เอามาตรวัดไปวัดว่าใครดีใครชั่ว ความดีความชั่วมันเป็นเอกเทศ เอก
สิทธิ์ของจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นเป็นเจ้าของการกระทำดวงจิตดวงนั้น ถ้าจิตดวงนั้นเป็นเจ้าของการ
กระทำ จิตดวงนั้นเป็นผู้กระทำเสียเอง แล้วเอามาตรไหนไปวัดจิตดวงนั้น ก็จิตดวงนั้นเป็นมาตรฐาน
จิตดวงนั้นเห็นใหม่ ถ้าจิตดวงนั้นเป็นมาตรฐานดวงนั้น เราเอาจิตนี้มาปฏิบัติเห็นใหม่ จิตตภาวนา ถ้า
จิตตภาวนาแล้ว เรากาวนาของเรา เราสู้กับใคร ก็เรารู้กิเลสเราเองใจ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใช้ สาธุ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรามา เนี่ยธรรมวินัย เนี่ยครูบาอาจารย์ท่านบอก เป็นปณฺหาบายบายทางให้เราเดินตามนั้น แต่เราเดินตามนั้นแล้วนี่ การประพฤติปฏิบัติมันก็มีข้อเท็จจริงของมัน ในการที่เราจะเอา ยกจิตของเราพยายามที่จะทำให้จิตของเราเข้มแข็งขึ้นมา เพื่อจะต่อสู้ ต่อสู้กับกิเลสของเราเห็นไหม ถ้าต่อสู้ของเราเนี่ย ถ้ามันต่อสู้ทำความสงบของใจให้ได้

ถ้าใจสงบแล้วออกวิปัสสนาได้ วิปัสสนาขนาดไหน ปล่อยวางขนาดไหนแล้วเนี่ย มันปล่อยวางนะ คำว่าปล่อยวางแล้วเนี่ย ถ้ามันปล่อยวางขึ้นมาหนหนึ่ง มันยังไม่สรุปขณะจิตยังไม่เกิด ผลตอบยังไม่เกิด สังโยชน์ขาดไม่ได้ เพราะสังโยชน์ไม่ขาดไม่มีใครรู้ ถ้าสังโยชน์ขาด มันขาดมาจากจิต มันรู้ชัดเจนขึ้นมาจากจิตดวงนั้น ถ้าสังโยชน์ขาด ถ้าสังโยชน์ขาดเป็นโศดาบันขึ้นมาเนี่ย มันจะรู้ขึ้นมาในหัวใจทันทีเลย นี่โศดาบันเป็นอย่างนี้

แต่ถ้ายังไม่มีคำตอบ ยังไม่มีสิ่งที่เป็นโศดาบันเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ เราต้องทำเข้าไป แต่ส่วนใหญ่แล้ว เวลาประพฤติปฏิบัติไปเห็นใหม่ กิเลสมันย้อนศรมาไง ย้อนศรมา นี่เป็นธรรม นี่ใช้ธรรม เนี่ยคือผล นี่คือการกระทำแล้วใช้ แล้วพอย้อนศรมันทำลาย ทำลายโอกาส ๆ นะ ถ้ายังไม่ขาด ในการประพฤติปฏิบัติไป มันก็ใช้ปัญญาด้วยความตั้งใจ ด้วยความแกล้วกล้าองอาจกล้าหาญ พยายามใช้ปัญญาไปเรื่อย ๆ มันเสื่อม ก็ชั่วโมง ๑๐ ชั่วโมง ๑๐๐ ชั่วโมง ทำแล้วทำอีก

ถ้ากำลังของสมาธิไม่พอ กำลังของสมาธิไม่พอเนี่ย มรรคสามัคคี มรรค ๘ งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ สติชอบ ปัญญาชอบ สมาธิชอบเห็นใหม่ มรรคสามัคคี เนี่ย ๆ คำว่ามรรคสามัคคีเห็นใหม่ พอใช้ปัญญาไปเนี่ย ๆ ใช้ปัญญา ปัญญาเป็นมรรคตัวหนึ่ง เป็นสัมมาทิฐิ เป็นความเห็นชอบ พอมันใช้ของมันไป ๆ แล้วกำลังของมันหนุนไม่ทัน พอกำลังหนุนขึ้นมาไม่ทันเนี่ย สิ่งของมันไม่สมดุลกัน มันจะมรรคสามัคคีได้ไหม ความสมดุลของมรรคญาณจะเกิดใหม่ ถ้าความชำนาญของมรรคญาณมันไม่เกิดเห็นใหม่

เนี่ย ๆ นี่ไง กิเลสมันย้อนศรมา ถ้าความชำนาญของเราไม่เกิด เราก็ใช้ปัญญาของเราไปเรื่อย เพราะทิฐิมานะ เพราะความเห็น เพราะว่าใช้คำว่าปัญญา คำว่าเราทำมาถูกต้องดีงามแล้วไง นี่ไง ความถูกต้องดีงามของเราเห็นใหม่ เนี่ยกิเลสมันกลับมากระที่บเราอีกเห็นใหม่ ทั้ง ๆ ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่นี่ กิเลสมันกระที่บแล้วกระที่บอีกนะ เนี่ยย้อนศรมาเหยียบย่ำอยู่แล้วไง เราก็ว่าเราไปถูกต้องไปตามเลน เราไปตามถนนนะถูกต้องเลย แต่กิเลสมันย้อนกลับมา เราไม่ได้ดูกิเลส แล้วเราก็ไปตาม

สิทธิของเราเห็นใหม่ ถนนถูกต้อง เราไปตามตรงนี้แหละแต่เวลามันย้อนกลับมาไม่ได้ดู เนี่ยเราพิจารณาขนาดไหน พิจารณาของมันพิจารณาไป ใช้ปัญญามากน้อยขนาดไหนนะ ถ้าไม่กลับมาทำ ความสงบของใจ ไม่กลับมาที่ฐาน มันสรุปลงไม่ได้

ใช้ปัญญาไปแล้วละล้าละลังนะ เหนื่อยอ่อนมาก ทุกข์มาก สู้มากด้วยความองอาจแกล้วกล้า กล้าหาญเนี่ย ต่อสู้กับกิเลสไปเรื่อย ๆ เนี่ย แต่เนี่ยถ้าปล่อยวางนั้นซะ วางงานนี้ไว้ก่อน แล้วกลับมา ทำความสงบของใจให้ได้ มรรคสามัคคี ความสมคูลของมรรค ความสมคูลของสมาธิ ความสมคูล ของสติ ยกอันนี้ขึ้น เพราะสิ่งนี้มันขาด มันไปมีมากอยู่ที่สัมมาทิฐิ ไปมีมากที่การใช้ปัญญา แต่ สัมมาสมาธิอ่อนด้อย สัมมาสมาธิเพราะกำลังมันใช้ไปมากเห็นใหม่ เราต้องเพิ่มสัมมาสมาธิขึ้นมา

ต้องเพิ่มสติขึ้นมา งานชอบเห็นใหม่ สัมมาทุกอย่างเห็นใหม่เนี่ย เนี่ยการกระทำนี้มันฝึกซ้อม บ่อยครั้งเข้า ๆ จนพิจารณาซ้ำแล้วปล่อย ซ้ำแล้วปล่อย แล้วต้องทำบ่อยครั้งมาก ทำบ่อยครั้งมาก มี คนไปถามครูบาอาจารย์เยอะมากกว่าปฏิบัตินี้ถูกต้องไหม ถูกต้อง คำว่าถูกต้องก็เหตุผลมันถูกต้องหมด ละ แต่มันสรุปลงไม่ได้ไง ถึงครูบาอาจารย์บอกว่าให้ซ้ำ ๆ ความถูกต้องเห็นใหม่ ความถูกต้อง ความ ดิงามเห็นใหม่ แต่อย่าให้กิเลสมันย้อนสรลี อย่าให้กิเลสมันย้อนสร อย่าให้กิเลสมันหลอก ทำแล้วทำ เล่าอยู่ที่อำนาจวาสนา

ชิปปากัญญาที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย แต่เวไนยสัตว์ปฏิบัติแล้วขนาดไหน พิจารณาแล้วมันปล่อย พิจารณาแล้วมันปล่อย มันถูกต้องแล้ว ถูกต้องมันวางใจใหม่ แล้วพอมันวางก็มีความสุข มีความสุข เราก็อยู่กับสุขอันนั้น พอสุขอันนั้น พอมันคลายตัวเราก็มากพิจารณาซ้ำ ถ้าพิจารณาซ้ำไม่ได้ จับต้อง ไม่ได้ กลับมาทำความสงบของใจก่อน ทำให้มีกำลังขึ้นมาแล้วพิจารณาซ้ำ พิจารณาซ้ำเสร็จแล้วให้ มันปล่อยอีก พิจารณาปล่อยอีกมันก็อยู่กับสุขอันนั้น แล้วถ้ามันยังไม่มีผลสรุปเห็นใหม่ พอมัน คลายตัวก็พิจารณาซ้ำ ๆ เนี่ยครูบาอาจารย์ท่านจะเน้นว่าซ้ำ ๆ ๆ

คำว่าซ้ำ เอาก็ทำแล้วก็ใช้ปัญญาแล้ว จะไปซ้ำอะไรอีกละ อย่าให้กิเลสมันย้อนสรมานะ นี้ กิเลสมันย้อนสรมาตรงนี้ ตรงนี้เพราะอะไร ตรงนี้บอก เอาก็พิจารณาแล้วมันปล่อยแล้ว นี่จะฉะจิตมัน ก็หนเดียวไง พอปล่อยก็ปล่อยหนเดียวไง ปล่อย ถ้าหนเดียวคือฉะจิตที่มันสรุปลงถอนสังโยชน์แล้ว นั้นหนเดียว แต่ถ้ามันยังไม่ได้ถอนสังโยชน์ มันปล่อยโดยตทังคปหาน โดยการใช้อปัญญา ปล่อยโดย กำลังที่เราวิปัสสนา นี่ใจปล่อยแล้วมันไม่ถึงที่สุดใจ ตทังคปหานมันปล่อยชั่วคราว แล้วปล่อย

ชั่วคราวแล้วกิเลสมันตีกลับมาละ ธรรมเนียมมันเลื่อนไหว ธรรมเนียมมันเลื่อนเพราะต้องกลับมาทำความสงบอย่างนี้

เหมือนเราแลกเปลี่ยนสินค้าเนีย เราต้องมีเงินพอกับสินค้านั้น เราถึงแลกเปลี่ยนสินค้านั้นมาได้ การวิปัสสนา ปัญญามันจะเกิดขึ้นมาชำระกิเลสจนมันปล่อยวางอย่างนั้นได้เนีย มันก็ต้องมีศีลสมาธิ ปัญญา จนมีกำลังพอที่จะปล่อยมันได้ แล้วเวลามันปล่อยมาแล้วเนีย คิดว่าโดนกิเลสมันย้อนศรมันว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรมแล้วนี่แล้วปล่อยไปเนีย พอปล่อยไปแล้วนี่ความเสื่อมค่าของสมาธิ ความเสื่อมค่าความชำนาญของการใช้ปัญญา ความเสื่อมค่าอะไร เพราะของที่เรไม่ได้ใช้มันเสื่อมค่า อย่างเช่นเครื่องมือต่าง ๆ เราเก็บไว้โดยไม่รักษา มันจะเกิดสนิมเกิดอะไรต่าง ๆ ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้หรอก

เนียสิ่งต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้นมาเนีย ถ้าเราไม่รอบคอบเห็นใหม่ เนียเพราะกิเลสมันย้อนศรมมาแล้วมันหลอกเรา มันเหยียบย่ำเราเห็นใหม่ พอเหยียบย่ำเราก็คิดว่าใช่ เห็นใหม่ เราคิดว่า สรูปแล้วเราคิดว่าใช่ แล้วเราประมาทเดินเล่อ สิ่งนี้มันก็เกิดสนิม เกิดต่าง ๆ เนียปัญญามันด้อยค่าลง แล้วพอมันรู้สึกตัวขึ้นมา มีครูบาอาจารย์คอยบอกเรา หรือว่าเรามีอำนาจาวิชา เอ๊ะ พระโศดาบันทำไมมันยังคิดแบบนี้ได้ละ ทำไมพระโศดาบันมันยังจับปลัดจับผลูอย่างนี้อีกหรือ เนียมันจะฟุ้งตัวเองนะ จิตมันฟุ้งตัวเอง

คนใคร่ถ้าทำความผิดพลาดในหัวใจ มันจะมีความผิดพลาดแล้วแสดงตัวตลอดเวลา ถ้าคนใดข้อสงสัยข้อโต้แย้งในจิตมันโผล่ทันที คนเป็นใช่ถ้ามันมีอาการใช่อยู่ มันต้องเป็นใช่ มันต้องแสดงตัวออกมาแน่นอน ถ้าคนเราไม่ได้ชำระกิเลส ไม่ได้สมุจเฉทปหาน เดียวกิเลสมันต้องฟุ้งมึงแน่นอน มันต้องเป็นสุภาพบุรุษ มีความจริงใจกับตัวเอง มีความซื่อสัตย์กับตัวเอง

เพราะซื่อสัตย์เพราะใคร เพราะจิตนี้มันจะไม่เกิดนะ เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อจะให้พ้นจากทุกข์นะ เนียสันติภูมิจิโก ปัจจัตตังไม่มีใครบอกเราได้หรอก ไม่มีใครรับประกัน การันตีกับใครทั้งสิ้น มันเป็นดวงจิตดวงนั้น ดวงจิตนั้นเป็นผู้ที่ค้นคว้า จิตดวงนั้นเป็นผู้ที่ประสบการณ์ของจิตดวงนั้นเห็นใหม่ ถ้ามันเป็นสันติภูมิจิโก มันเป็นความจริงขึ้นมาเนีย มันขาด! มันขาดดั่งแขนขาด กิเลสขาดดั่งแขนขาด ตั้งโยชน์ขาดไปเนียจิตมันหลุดออกไป

เนีย เพราะถ้าจิตไม่เป็นพระโศดาบันนะ มันอยู่ในวิภูฏะนะ มันเป็นผงฝุ่นเห็นใหม่ เป็นผลของวิภูฏะ มันจะหมุนเวียนไปในวิภูฏะเนีย กามภพ รูปภพ อรูปภพเนีย แต่ถ้ามันขาดตรงนี้นะ อย่าง

มากอีก ๗ ชาตินั้น มันไม่เป็นผลของวิญญูะอีกแล้วไง จิตนี้มันหมุนไปในวิญญูะมันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันจะหมุนไปตลอดเนี่ย ถ้าตรงนี้มันขาดปั๊บนี้นะพระโศคาบัน อีก ๗ ชาติ ถ้าจะเกิดอีกนะ แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดของมันได้เห็นใหม่ มันขาดดั่งแขนขาด คั่งกิเลสขาดไปจากใจเนี่ย จิตดวงนี้ไม่เหมือนจิตดวงทั่ว ๆ ไปแล้ว

ถ้าจิตปกติทั่ว ๆ ไปเนี่ย มันเป็นจิตปกติทั่วไป มันมีดี มีชั่ว มีบุญ มีกรรม มันหมุนไปตามวิญญูะนั้น ถ้าจิตดวงที่พิจารณา ถ้ามันขาด คำว่าขาด มันสรุปของมันได้ มันเป็นความจริงของมัน เป็นความจริงของมันเห็นใหม่ เพราะเป็นความจริงของมันอย่างนี้ เนี่ยกิเลสมันไม่ย้อนศร ระดับนี้ระดับนี้ก็เลยย้อนศรมาได้ แต่ถ้าพิจารณาต่อไปเนี่ย ความละเอียดเนี่ยขั้นของสภิกขาเห็นใหม่ ครูบาอาจารย์ท่านพูดบ่อย เนี่ยผู้ที่ต่ำกว่าจะแก้ผู้ที่สูงกว่าไม่ได้ ผู้ที่สูงกว่าเท่านั้นจะแก้ผู้ที่ต่ำกว่าได้ ผู้ที่สูงกว่าเท่านั้น พยายามจะชักนำผู้ที่ต่ำกว่าให้สูงขึ้นมา ๆ คำว่าสูงต่ำเนี่ย สูงต่ำตรงไหน

ดูสิความว่าง ๆ ความว่างของพระโศคาบัน ความว่างของพระสภิกขาคา ความว่างของพระอนาคา เนี่ยสิ้นสุดขบวนการพระอรหันต์ ไม่มีความว่างเว้นต่าง ๆ เลย แต่ว่าไม่มี เพียงแต่สมมุติ สมมุติพูดกันเราต้องมีการสื่อสาร สมมุติกันเขาว่าความว่างของพระอรหันต์ ความว่างของพระอรหันต์ไง เนี่ยจิตพระอรหันต์เป็นอย่างนั้น ๆ ถ้ามีจิตอยู่พระอรหันต์ไม่มีหอรอก เพราะมีจิต มีภพ เนี่ยพระอรหันต์นะ ครูบาอาจารย์ท่านพูดธรรมดา ๆ เห็นใหม่ มันธาตุรู้ ธาตุรู้เป็นสสารอยู่แล้ว ในความจริงของมันอยู่แล้ว แล้วถ้าเป็นธรรมละ เป็นธรรมเห็นใหม่ เป็นธรรมพ้นจากวิญญูะ พ้นต่าง ๆ มันเป็นความจริงขึ้นมา เราประพฤติปฏิบัติของเราด้วยความเป็นจริงนะ

เห็นใหม่เราสร้างบุญกุศลกัน จากข้างนอกเราสร้างบุญกุศลเพื่อชีวิตของเราเห็นใหม่ แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย เพื่อให้เป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์จากข้างนอกมันเป็นสมมุติ มันเป็นเรื่องที่เติมแต่งกันได้ เติมน้ำมันเติมใส่รถได้ น้ำมันหมดก็เติม บุญกุศลก็เติมกันไป ก็หมุนกันไปวิญญูะหมุนกันไปไม่มีที่สิ้นสุด แต่เราประพฤติปฏิบัติเนี่ย สิ้นสุดได้นะ มันมีสิ้นสุดได้ มันมีการกระทำของเราได้ ท่ามกลางความเป็นจริง เพื่อความประโยชน์กับเรา เพื่อความตั้งใจจริง เพื่อประโยชน์กับชีวิตของเราเน เอวัง